

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra mediálních a kulturních studií a žurnalistiky

Osobnost české pouliční fotografie – Jan Jirkovský

The Personality of Czech Street Photography – Jan Jirkovský

Bakalářská diplomová práce

Natálie KREJČOVÁ

Vedoucí práce: Ing. Petr Zatloukal

Olomouc 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem v ní všechnu použitou literaturu a informační zdroje. Práce obsahuje 88 086 znaků (včetně mezer, bez příloh, seznamu literatury a poznámek pod čarou).

V Olomouci dne

.....

Natálie Krejčová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu Ing. Petru Zatloukalovi za podnětné připomínky a cenné rady, které přispěly k vytvoření této práce. Mé díky patří rovněž Janu Jirkovskému za poskytnutí rozhovorů a za čas, který mi věnoval. Také děkuji Tomáši Vocelkovi, Františku Dostálovi a Jitce Richter za jejich přínosné výpovědi k analyzovanému tématu.

ABSTRAKT

Předmětem této bakalářské práce je představení života a osobnosti Jana Jirkovského v kontextu české pouliční fotografie za použití metody hloubkového rozhovoru. Teoretický segment práci rámuje především skrze vymezení pojmů pouliční fotografie a pouliční fotograf. Tento segment zároveň přednáší náhled na souvislost pouliční fotografie s ostatními žánry ve fotografii, problematiku etiky v pouliční fotografii a současnou podobu tohoto žánru v České republice. Tato teoretická východiska jsou diskutována v praktické části práce.

Praktická část nejprve chronologicky vyobrazuje životní milníky, které Jana Jirkovského přivedly k fotografování. Následně seznamuje čtenáře s jeho osobností a myšlením v kontextu české – zejména současné – pouliční fotografie. Analyzuje mj. jeho pohled na tento žánr, zjišťuje, co by měl pouliční fotograf splňovat, diskutuje otázku etiky v kontextu pouliční fotografie a představuje jeho fotografickou skupinu *Street Report*. Je zde diskutován i současný stav tohoto žánru v České republice. Tato část je zakončena přínosem Jana Jirkovského pro pouliční fotografii. Tento segment je tvořen primárně metodou hloubkového rozhovoru a je rozšířen o strukturované rozhovory s fotografy, kteří zodpovídali otázky ohledně Jana Jirkovského a pouliční fotografie.

Výsledkem této práce je zjištění, že význam osobnosti tohoto fotografa v kontextu české pouliční fotografie, a to především její současné podoby, je signifikantní. Důvodem jsou mimo jiné jeho osobitý přístup k tomuto žánru a lidská, nekonfliktní osobnost. Tento fotograf je zároveň tvůrcem a správcem facebookové skupiny *Street Report*, díky níž sdružuje amatérské i profesionální pouliční fotografy a podílí se tak na popularizaci tohoto žánru v České republice. V této skupině vede a vychovává zejména začínající fotografy, čímž také přispívá k dalšímu směřování pouliční fotografie v České republice. Prostřednictvím této skupiny vytváří, společně s online deníkem *Aktuálně.cz*, fotografické soutěže, čímž navíc přispívá k medializaci tohoto žánru.

KLÍČOVÁ SLOVA

Jan Jirkovský, pouliční fotograf, pouliční fotografie, 1. ČKFA *Nekázanka*, *Street Report*, *Aktuálně.cz*, hloubkový rozhovor, strukturovaný rozhovor

ABSTRACT

The aim of this bachelor's thesis is an introduction of life and personality of Jan Jirkovský in Czech street photography context through an in-depth interview method. The theoretical part specifies a concept of street photography and a street photographer. Simultaneously it provides an outlook of a context of street photography in relation to other photography genres, an issue of ethics in street photography and a contemporary view of this genre in the Czech Republic. These theoretical bases are discussed in the practical part of the thesis.

The practical part firstly provides the life milestones that brought Jan Jirkovský to photographing chronologically. Then it introduces his personality and thinking within a context of Czech street photography, especially contemporary Czech street photography. Among other things, it analyses his view of this genre, looks into qualities, which a street photographer should have, discusses an issue of ethics in the context of street photography and introduces his photography group *Street Report*. Also a contemporary situation of this group in the Czech Republic is discussed here. This part is closed by Jan Jirkovský's contribution to street photography. This part is based primarily on the method of in-depth interview and is extended by structured interviews with the photographers who answered questions concerning Jan Jirkovský and street photography.

This thesis results in a discovery that this photographer's personality meaning in the context of Czech street photography and its contemporary appearance, is significant. The reason is, beside others, his unique attitude towards this genre and his human, non-conflict personality. This photographer is also a creator and manager of the Facebook group *Street Report*, thanks to which he brings together both amateur and professional street photographers and thanks to which he contributes considerably to a popularisation of street photography in the Czech Republic. In this group he leads and raises especially beginning photographers, thanks to which he contributes to next heading of street photography in the Czech Republic. Through this group he organises, together with an on-line journal *Aktuálně.cz*, photography competitions by which he also contributes to this genre publicity.

KEY WORDS

Jan Jirkovsky, street photographer, street photography, *I. ČKFA Nekázanka*, *Street Report*, *Aktuálně.cz*, in-depth interview, structured interview

OBSAH

ÚVOD	8
1 DOSAVADNÍ POZNÁNÍ TÉMATU	11
2 ZÁKLADNÍ TEORETICKÝ RÁMEC	13
2.1 Pouliční fotografie	13
2.1.1 Historický kontext	14
2.2 Pouliční fotograf	16
2.3 Souvislost pouliční fotografie s ostatními žánry	17
2.4 Problematika etiky a právní ochrana subjektů v pouliční fotografii.....	20
2.5 Současná pouliční fotografie v ČR.....	23
3 METODIKA PRÁCE	25
3.1 Stanovení cílů a výzkumných otázek	25
3.1.1 Cíle	25
3.1.2 Výzkumné otázky	25
3.2 Hlubkový rozhovor	26
3.3 Strukturovaný rozhovor	27
3.3.1 Medailonky respondentů	28
4 JAN JIRKOVSKÝ	30
4.1 Cesta k fotografování.....	30
4.1.1 Rodinné zázemí	30
4.1.2 Dětství ve znamení těžkých zkoušek i radostných chvil.....	31
4.1.3 Studium, dospívání a první pracovní zkušenost.....	32
4.1.4 První seznámení s fotoaparátem.....	33
4.1.5 Členem klubu 1. ČKFA Nekázanka	34
4.2 Pauza od fotografování	35
4.3 Jan Jirkovský pouličním fotografem	36
4.3.1 Pohled na pouliční fotografii.....	38

4.3.2	Otázka etiky v pouliční fotografii	40
4.4	Fotografické vzory	41
4.5	Skupina Street Report	42
4.5.1	Tipy pro začátečníky	45
4.6	Současná pouliční fotografie v ČR	46
4.6.1	Trendy	47
4.6.2	Dopad celosvětové pandemie	48
4.7	Přínos Jana Jirkovského pro pouliční fotografii	49
	ZÁVĚR	51
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	54
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	55
	Literatura	55
	Elektronické zdroje	56
	Periodika	59
	Ostatní prameny	59
	SEZNAM PŘÍLOH	61
	PŘÍLOHY	62
	Příloha č. 1: Rozhovor s Tomášem Vocelkou	62
	Příloha č. 2: Rozhovor s Františkem Dostálem	65
	Příloha č. 3: Rozhovor s Jitkou Richter	67
	Přílohy na CD	69
	Obrazové přílohy	70

ÚVOD

„Je to naprostá nepředvídatelnost a kouzlo okamžiku. Když odcházím do ulic, tak nikdy nemám ani představu, kam mě nohy zanesou a co vlastně vyfotím.“¹

Jan Jirkovský, o pouliční fotografii pro online magazín *Aktuálně.cz*

Fotografie protkané příběhy. Neopakovatelné okamžiky každodenního života. Dynamické snímky plné emocí. Tak by se dala označit pouliční fotografie. Ve fotografické scéně si drží své pevné místo. Má dlouhou historii a také úzké vztahy s žurnalistickou a dokumentární fotografií. Tyto vztahy jsou tak těsné, že ani její definice není jednoznačná. U tohoto fotografického žánru navíc není kladen velký důraz na kvalitu jednotlivých snímků. Důležitější je totiž příběh, který v sobě fotografie skrývá. V jistém smyslu je zde totiž podstatná i určitá nedokonalost, jelikož takový je i pouliční život.

Jedním ze zástupců české pouliční fotografie je Jan Jirkovský. Fotografovat začal ve 26 letech, oborových základů nabyl v *1. českém klubu fotografů amatérů Nekázanka* (dále jen *1. ČKFA Nekázanka*) a v současné době spravuje facebookovou skupinu *Street Report*, která sdružuje amatérské i profesionální pouliční fotografy. Stal se vítězem Ceny dětí 2019 v Czech Press Photo a ve stejné soutěži se umístil na 3. místě v kategorii Každodenní život. Zvítězil například i v soutěži Praha fotografická 2020, kde získal také čestné uznání.² Mimo to je aktivní i na sociálních sítích. Svou tvorbu publikuje na Facebooku (*Jan Jirkovský Foto*), Instagramu (@janjirkovsky) a vlastních webových stránkách (*jjfoto.cz*).

Hlavním cílem této práce bude představit život, osobnost a myšlení tohoto fotografa v kontextu české pouliční fotografie. Pozornost bude věnována především současné podobě tohoto fotografického žánru.

Obsah této práce bude rozdělen na tři hlavní segmenty³ – teoretický, metodický a praktický. Mimo to zde bude vyčleněna část o dosavadním poznání analyzovaného tématu, která bude zařazena za úvod.

¹ VOCELKA, Tomáš. Nemraďte se! Život je zábavný, jen se umět dívat, ukazuje na fotkách Jan Jirkovský. In: *Magazín.aktualne.cz* [online]. 29. 01. 2018 [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <https://magazín.aktualne.cz/foto/nemraďte-se-zivot-je-zabavny-jen-se-umet-divat-ukazuje-na-fo/r~13871f12029d11e8be860cc47ab5f122/>

² JAN JIRKOVSKÝ FOTO. Ocenění. *Jjfoto.cz* [online]. ©2020 [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <https://www.jjfoto.cz/oceneni/>

³ Segment a část jsou v této práci brány jako synonyma (pozn. autorky).

Úvodní segment se tedy stručně zaměří na dosavadní poznání analyzovaného tématu. Zde budou zmíněny například podobné výzkumy, o které se bude tato práce opírat. Tyto výzkumy operují buď se stejnou metodou či podobně zaměřeným tématem.

V teoretické části budou představena základní teoretická východiska. Nejprve budou předloženy definice pouliční fotografie a pouličního fotografa. U pouliční fotografie bude stručně popsán i její historický kontext. Poté se bude práce zabývat souvislostí pouliční fotografie s žurnalistickou a dokumentární fotografií. Následně se práce zaměří na problematiku etiky v pouliční fotografii. Specifikována bude i současná podoba tohoto fotografického žánru v České republice (dále jen ČR). Všechny výše zmíněné pojmy se objeví i v praktické části této práce, proto je nutné se na ně zaměřit i v části teoretické.

Následně bude nastíněna metodika výzkumu. Budou předloženy výzkumné otázky, cíle, metoda a medailonky respondentů. Jako hlavní výzkumná metoda bude využit hloubkový rozhovor.

V praktické části bude nejdříve chronologicky zanalyzována životní cesta Jana Jirkovského k fotografování. Práce se zaměří na jeho rodinné zázemí, dětství, dospívání, fotografické začátky či působení ve fotoklubu *I. ČKFA Nekázanka*. Následně bude prostor věnován dalším tématům. Bude se jednat například o jeho pohled na pouliční fotografii, etická úskalí v pouliční fotografii či o facebookovou skupinu *Street Report*, kterou spravuje. Diskutován zde bude i současný stav tohoto fotografického žánru v ČR. Tento segment bude zakončen přínosem Jana Jirkovského pro pouliční fotografii pohledem kolegů. V této kapitole bude využito především zdrojů z hloubkových rozhovorů, které budou zrealizovány s tímto fotografem. Doplněny budou o strukturované rozhovory s dalšími fotografy, kteří budou zodpovídat otázky ohledně Jana Jirkovského a pouliční fotografie.

Vypracováním praktické části budou zodpovězeny výzkumné otázky, které budou stanoveny v metodické části této práce. V závěru bude provedena jejich sumarizace. Výzkumná metoda hloubkového rozhovoru bude zvolena z toho důvodu, že téma práce nemá dostatek odborných zdrojů v literatuře, ze kterých by bylo možné vycházet. V přílohách budou navíc představeny fotografie, které definují tvorbu Jana Jirkovského.

Citát na začátku této práce demonstruje, že Jan Jirkovský vnímá pouliční fotografii jako „*naprostou nepředvídatelnost a kouzlo okamžiku*“. Myslí tím, že jedinečný okamžik pro pořízení fotografie může nastat kdykoliv. Autorka se s tímto názorem ztotožňuje, ale zároveň by chtěla zjistit více myšlenek o pouliční fotografii očima tohoto fotografa. Z tohoto důvodu bude usilovat o hlubší analýzu daného tématu.

Hlavním posláním této práce tedy bude představit život, osobnost a myšlení Jana Jirkovského v kontextu české – zejména současné – pouliční fotografie, ale také seznámit širší veřejnost s fotografickým žánrem, který získává čím dál více prostoru na poli české fotografické scény.

Pro volbu tohoto tématu bakalářské práce se autorka rozhodla, jelikož se pouliční fotografii ve volném čase také věnuje. Jan Jirkovský je navíc jejím oblíbeným autorem, který ve svých snímcích zobrazuje především radost a humor z každodenního života. A to je, dle jejího názoru, v dnešní době velmi potřebné.

1 DOSAVADNÍ POZNÁNÍ TÉMATU

Problematice pouliční fotografie se v akademickém prostředí nevěnuje mnoho prostoru. Při vyhledávání ostatních vysokoškolských prací a výzkumů v ČR z předchozích let autorka objevila jen několik takových, které se zaměřovaly na problematiku pouliční fotografie.

Nezaregistrovala ale žádný výzkum, který by přiblížil konkrétního pouličního fotografa, jeho myšlení, osobnost a tvorbu. Proto následně usoudila, že by tato práce mohla být přínosná. A to nejen pro pouliční fotografii, ale i pro fotografickou scénu obecně.

Množství zahraničních prací, které analyzovaly pouliční fotografii, bylo rozsáhlejší. Inspirací byla například diplomová práce *Contemporary street photography. Its place between art and documentary in the era of digital ubiquity*, kde se autor Andrey Belov-Belikov věnoval mj. souvislosti tohoto žánru s jinými fotografickými žánry, a to v době digitální éry.⁴ Tato práce byla velkým přínosem pro tvorbu teoretického segmentu. Pomohla určit, kterým teoretickým východiskům se v této práci věnovat.

Při tvorbě teoretického segmentu bylo vycházeno primárně ze zahraničních odborných publikací. Tento teoretický rámec posloužil jako jakýsi obraz, se kterým se následně pracovalo i v části praktické. V metodické části byla využita především česká odborná literatura.

V českém akademickém prostředí ovšem autorka našla několik prací, které analyzovaly konkrétní osobnost (její odkaz, obraz, myšlení) v určité oblasti a využívaly při tom primárně metodu hloubkového rozhovoru (jmenovitě *Osobnost české televizní žurnalistiky – Petr Vichnar, Osobnost Otakara Černého v kontextu české sportovní žurnalistiky, Osobnost Jaroslava Kmenty v kontextu české investigativní žurnalistiky* aj.). Tato metoda byla zvolena i pro tuto bakalářskou práci.

Inspirací byly i některé zahraniční výzkumy, které pracovaly se stejnou metodou a měly taktéž stejný cíl, a tedy představit konkrétní osobnost v kontextu určité oblasti. Práce se opírala například o výzkum z roku 2017 od vysokoškolské profesorky na Iowa State University Kelly L. Reddy-Best s názvem *Miki Vargas: Queer-fashion photographer and The Handsome Revolution*. V tomto výzkumu akademička dokumentovala a analyzovala život a tvorbu módního fotografa Mikiho Vargase.⁵ Zde autorka tohoto výzkumu použila stejnou metodu,

⁴ BELOV-BELIKOV, Andrey. *Contemporary street photography. Its place between art and documentary in the era of digital ubiquity* [online]. Hamar (Norsko), 2017 [cit. 2021-03-01]. Magisterská práce. Inland Norway University of Applied Sciences. Katedra pedagogiky a přírodních věd. Dostupné z: <https://brage.inn.no/inn-xmli/bitstream/handle/11250/2466165/Belov-Belikov.pdf?sequence=1>

⁵ REDDY-BEST, Kelly L. *Miki Vargas: Queer-fashion photographer and The Handsome Revolution*. *Clothing Cultures* [online]. Intellect Ltd., 2017, 4(2), s. 153-170, [cit. 2021-03-21]. ISSN 2050-0750. Dostupné z: <https://www.ingentaconnect.com/content/intellect/cc/2017/00000004/00000002/art00006>

a navíc seznámila čtenáře s osobností, která je činná v oblasti fotografie. Tento výzkum byl přínosný při tvorbě praktické části bakalářské práce a vymezení její struktury.

Užitečný byl i výzkum od Daniela Morrisse, vysokoškolského profesora na Purdue University v USA, zvaný *Sacred space and secular concern in the photography of Tyagan Miller* z roku 2006. Zde Daniel Morris představil fotografa Tyagana Millera a historické, náboženské a rasové vlivy na jeho tvorbu.⁶ Výzkum zpracovával taktéž pomocí výpovědí samotného fotografa. Tato práce byla také přínosná při tvorbě praktického segmentu.

⁶ MORRIS, Daniel. Sacred space and secular concern in the photography of Tyagan Miller. *Visual Communication Quarterly* [online]. Routledge, 2006, 13(4), s. 224-239, [cit. 2021-03-21]. ISSN 1555-1407. Dostupné z: https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1207/s15551407vcq1304_3

2 ZÁKLADNÍ TEORETICKÝ RÁMEC

2.1 Pouliční fotografie

Jak již bylo zmíněno v úvodu této práce, pouliční fotografii není jednoduché definovat. Akademici na ni nahlíží různým způsobem, a z toho důvodu pro ni existuje ekvivalentní škála definic. V následujících odstavcích jsou předloženy vybrané definice.

Pro Davida Blumenkratze je to „(...) *atraktivní sport s dlouhou a bohatou historií, který nelze jednoduše zařadit do nějaké kategorie*“⁷. K této definici dodává, že v počátcích fotografie bylo primárním cílem tohoto žánru informovat a zobrazovat realitu. Postupem času se ale jeho cíl transformoval a důraz začal být kladen na zobrazení kontrastů a dramatičnosti.⁸

Podle Claudie Cuador je to neinscenovaná fotografie, jež zachycuje a zkoumá současnou společnost a vztahy mezi jednotlivci a jejich okolím. Zachycená scéna je neplánovaná a dotyčný většinou neví o tom, že ho někdo fotografuje.⁹

Max Kozloff nahlíží na pouliční fotografii jako na žánr, který zahrnuje snímky ze zastavěného prostředí a zachycuje každodenní život lidí. Tento historik umění navíc zmiňuje, že z pouliční fotografie vyzařuje otevřenost k životu.¹⁰

Pro akademiky Howartha a McLarena je úkolem pouliční fotografie „(...) *zachytit upřímné snímky v proudu každodenního života*“¹¹.

Podle Liz Wells zachycují pouliční snímky obyčejné lidi, kteří ovšem mohou být zobrazení v neobyčejných situacích.¹²

Fotografka Valérie Jardin pouliční fotografii popisuje takto: „*Tento žánr, který se někdy označuje jako upřímná nebo sociální dokumentární fotografie, obvykle zahrnuje lidi nebo lidský element na nějakém veřejném místě. Je důležité dodat, že fotografie nemusí být pořízena na ulici.*“¹³ Zachytit určitou lidskost nebo myšlenku, která představuje nějaký lidský prvek

⁷ BLUMENKRATZ, David. Street Photography: A Bridge Between Documentary and Art. *Visual Communication Quarterly* [online]. Routledge, 2009, 16(2), s. 110, [cit. 2021-03-21]. ISSN 1555-1407. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15551390902803846>

⁸ Tamtéž.

⁹ CUADOR, Claudia. From Street Photography to Face Recognition: Distinguishing Between the Right to Be Seen and the Right to Be Recognized. *Nova Law Review* [online]. Nova Southeastern University, 2017, 41(2), s. 242, [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://nsuworks.nova.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1998&context=nlr>

¹⁰ KOZLOFF, Max. Foreword by Max Kozloff. In: HIGGINS, Jackie a Max KOZLOFF. *The World Atlas of Street Photography*. 1. vyd. New Haven: Yale University Press, 2014. s. 7.

¹¹ HOWARTH, Sophie a MCLAREN, Stephen. *Street Photography Now*. 1. vyd. London: Thames & Hudson, 2010. s. 9.

¹² WELLS, Liz. *Photography: A Critical Introduction*. 5. vyd. New York: Routledge, 2015. s. 118.

¹³ JARDIN, Valérie. *Street Photography: Creative Vision Behind the Lens*. 1. vyd. New York: Routledge, 2018. s. 3.

či odkaz je mnohem důležitější než to, aby byla fotografie pořízena na ulici. Na fotografii tedy nemusí být nutně člověk, ale musí tam být něco, s čím si ho spojíme. „*Pouliční fotografie jednoduše zaznamenává život.*“¹⁴

K pouliční fotografii se musí přistupovat jiným způsobem než k ostatním žánrům. Je pouze jedna příležitost pro zachycení okamžiku, který se už nikdy nebude opakovat. Fotograf ovládá pouze svůj zrak a fotoaparát. Nemůže zachytit perfektní okamžik v každé fotografii. Ve výjimečných případech sice mohou ke skvělé fotografii přispět různé kompoziční prvky jako například zajímavé pozadí či správné světlo. Většinou je to ale právě o nejrůznějších překvapeních a nedokonalostech, které stojí za perfektním pouličním snímkem.¹⁵

Zmíněné definice pouliční fotografie nejsou identické a různě se liší, sbíhají se ale kolem určitých myšlenek. Někteří akademici se shodují v tom, že tento žánr není nutně omezen na samotnou ulici (spadají pod něj i snímky ze zastavěného prostředí a veřejně přístupných míst). Fotografie jsou podle nich upřímné a neinscenované. Několik autorů je zároveň jednotných v názoru, že pouliční fotografie jednoduše zaznamenává každodenní život kolem nás.

2.1.1 Historický kontext

Historie pouliční fotografie sahá až ke zrodu samotné fotografie¹⁶. „*Lidé se věnují pouliční fotografii prakticky od té doby, co byl vynalezen fotoaparát a od té doby, co existují ulice.*“¹⁷ Většina snímků byla v době, kdy se začala rozvíjet fotografie jako taková, totiž pořizována na ulici, takže splňovaly kritéria i pro to, aby mohly být označeny za pouliční fotografii.

Zároveň je ale nutné podotknout, že v počátcích fotografie bylo na pouliční fotografii nahlíženo jinak než v dnešní době. Pouliční fotografové vytvářeli v tomto období portréty lidí za poplatek. Až v pozdější době bylo cílem tohoto žánru zachytit autentické snímky z každodenního života.¹⁸

K formování tohoto žánru následně přispěla především výrazná globalizace na konci 19. století. Průmyslová revoluce napomohla k výraznému technologickému rozvoji, který

¹⁴ JARDIN, V. (2018). s. 3.

¹⁵ JARDIN, V. (2018). s. 7.

¹⁶ Jako historicky první fotografie je označován snímek z roku 1826 od Josepha Nicéphore Niepce s názvem *Pohled oknem na dvůr*. Dostupné z: <https://www.digimanie.cz/historie-fotoaparatu-a-fotografie/1815-2>

¹⁷ LEWIS, Gordon. *Street Photography – The Art of Capturing the Candid Moment*. 1. vyd. Santa Barbara, CA: Rocky Nook, 2015. s. 2.

¹⁸ WESTERBECK, Colin a MEYEROWITZ, Joel. *Bystander: A History of Street Photography*, Upravené vyd. London: Laurence King Publishing, 2017. s. 36.

otevřel prostor různým uměleckým technikám a žánrům, mezi něž se řadila i pouliční fotografie.¹⁹

V tomto období docházelo k výraznému rozmachu dokumentární fotografie, čímž byla ovlivněna i pouliční fotografie. Fotografové se snažili zobrazovat především sociální témata – například nezaměstnaného člověka na ulici nebo dítě bez bot, které se stalo ikonou chudoby. Zájem o taková témata byl v pouliční fotografii vždy značný.²⁰

Tento žánr formovala řada osobností, které inspirovaly pozdější generace pouličních fotografů. Za průkopníka pouliční fotografie je považován francouzský fotograf a zakladatel agentury *Magnum Photos*²¹ Henri Cartier-Bresson. Ten je zároveň tvůrcem konceptu *rozhodující okamžik*, jenž je ústředním pojmem celé pouliční fotografie. Jde o situaci, která „(...) závisí na zlomku okamžiku, v němž pozorný fotograf vidí symetricky vyváženou scénu a zmáčkne závěrku včas. Fotografovo vychytralé zachycení subjektu v pohybu dodává snímku na důležitosti. V tomto důsledku nezáleží na tom, zda má tato scéna nějaký historický význam“²².

Ty nejvýraznější osobnosti, které formovaly podobu tohoto žánru, fotografovaly především ve 20. a 30. letech 20. století v Paříži. Mezi fotografy z tohoto období patřili Robert Doisneau, Willy Ronis, Robert Capa a již zmíněný Henri Cartier-Bresson.²³ Pouliční fotografie se následně ještě výrazně formovala v poválečné druhé polovině 20. století. Zde tvořili zejména Elliott Erwitt, William Klein či Robert Frank.²⁴ V ČR byl ve 20. století jedním z nejznámějších pouličních fotografů Josef Koudelka, který je zároveň jediným českým zástupcem v agentuře *Magnum Photos*.²⁵

V rámci vymezení historického kontextu je nezbytné zmínit i fotografku Vivian Maier. Ta je označována za jednu z nejzáhadnějších a nejunikátnějších fotografek 20. století. A to z toho důvodu, že od roku 1950 nafotila přes 100 tisíc snímků zejména v Chicagu

¹⁹ BELOV-BELIKOV, Andrey. Contemporary s-treet photography. Its place between art and documentary in the era of digital ubiquity [online]. Hamar (Norsko), 2017, s. 8-9, [cit. 2021-03-01]. Magisterská práce. Inland Norway University of Applied Sciences. Katedra pedagogiky a přírodních věd. Dostupné z: <https://brage.inn.no/inn-xmlui/bitstream/handle/11250/2466165/Belov-Belikov.pdf?sequence=1>

²⁰ WELLS, L. (2015). s. 119.

²¹ Magnum Photos je mezinárodní fotografická agentura, která vznikla v roce 1947. Zprostředkovává fotografie médiím, charitám, vydavatelům či firmám. Dostupné z: <https://www.magnumphotos.com/about-magnum/overview/>

²² BAIR, Nadia. The Decisive Network: Producing Henri Cartier-Bresson at Mid-Century. *History of Photography* [online]. Taylor & Francis, 2016, 40(2), s. 148, [cit. 2021-04-20]. ISSN 2150-7295. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03087298.2016.1146445>

²³ WELLS, L. (2015). s. 119.

²⁴ Tamtéž.

²⁵ MAGNUM PHOTOS. Josef Koudelka. *Magnumphotos.com* [online]. ©2021 [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: <https://www.magnumphotos.com/photographer/josef-koudelka/>

a New Yorku, které nikdy nikomu neukázala. Její rozsáhlou tvorbu pak shodou náhod objevil bývalý realitní makléř John Maloof, když v roce 2007 odkoupil zaprášenou krabici s negativy. V ní nečekaně našel jedny z nejpovedenějších pouličních fotografií a odkryl tak záhadu jménem Vivian Maier.²⁶ V roce 2013 natočil dokumentární film *Hledání Vivian Maier*.²⁷ Tato fotografka posléze začala být srovnávána se samotným Henrim Cartier-Bressonem.

Podle Gordona Lewise se popularita pouliční fotografie během jejího vývoje měnila.²⁸ „Skutečnost je taková, že s příchodem digitálního fotografování její popularita značně stoupla.“²⁹ Je tomu tak z toho důvodu, že čím dál více lidí usiluje o zachycení nezvyklých a originálních momentů na ulicích, a zároveň se o ně chtějí podělit s ostatními.³⁰

Populárním žánrem je v současné době zřejmě i z toho důvodu, že je momentálně vše mnohem jednodušší a přístupnější než dříve. Tato skutečnost se promítá i do pouliční fotografie. V dnešní době navíc mnoho lidí fotí na mobilní telefon, který se kvalitou jednotlivých snímků již skoro neliší od profesionálních fotoaparátů. Fotografovat tak mohou i amatéři, kterých v pouliční fotografii neustále přibývá.

2.2 Pouliční fotograf

Termín pouliční fotograf se dříve lišil od dnešních definic. Ve 30. a 40. letech 20. století jím byl ten, kdo „(...) oslovoval cizince, často u turistických památek nebo na dovolené s tím, že jim vytvoří portrét za nějaký poplatek. Rychlá póza, přepudrovat obličej a práce byla hotová“³¹.

Vnímání pouličního fotografa se ale změnilo a s tím došlo i k transformaci jeho definice. V dnešní době má tento pojem úplně jiný význam, akademici na něj nahlízejí různými způsoby stejně jako na pouliční fotografii.

Například Nancy D. Zeronda srovnává pouliční fotografy s odstřelovači. „*Pouliční fotografové se, stejně jako odstřelovači, pyšní nenápadností. Jsou maskovaní v nevýrazném*

²⁶ VIVIAN MAIER. About Vivian Maier. *Vivianmaier.com* [online]. ©2021 [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: <http://www.vivianmaier.com/about-vivian-maier/>

²⁷ VIVIAN MAIER. Documentary film: Finding Vivian Maier. *Vivianmaier.com* [online]. ©2021 [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: <http://www.vivianmaier.com/film-finding-vivian-maier/>

²⁸ LEWIS, G. (2015). s. 2.

²⁹ Tamtéž.

³⁰ WELLS, L. (2015). s. 123.

³¹ HOWARTH, S. a MCLAREN, S. (2010). s. 9.

*oblečení, bloudí ulicemi nenápadně, jsou ozbrojeni a na lovu. Když najdou svůj cíl, jednají rychle.*³²

Jardin je naopak definuje podle rysů lidské povahy. Někteří z nich jsou podle ní extroverti, ale velká část z nich je introvertů. Každý fotografuje z jiného důvodu, jeden například proto, že má jednoduše vášeň pro lidstvo, druhý naopak z toho důvodu, že je zvědavý a chce nahlédnout do života někoho jiného.³³

Howarth a McLaren je vnímají jako fotografy, kteří povyšují běžné a známé situace a jevy na něco mýtického, či dokonce hrdinského. V době, kdy čím dál méně fotografií zachycuje upřímnost každodenního života, je jejich práce ještě důležitější než dříve.³⁴ Ulice je pro pouličního fotografa „(...) divadlem nekonečných možností, kde je seznam herců pevně daný až ve chvíli, kdy fotograf stiskne spoušť“³⁵.

Naopak Marilyn Starrett říká, že pouliční fotograf má mnoho společného s „flanérem“³⁶. Stejně jako on se prochází ulicí a všímá si lidí kolem sebe.³⁷

Kdežto Lewis k němu přistupuje jako ke slušnému člověku, který se věnuje neškodnému koníčku, jenž může být i prospěšný pro společnost.³⁸

Z předložených definic pouličního fotografa je patrné, že na něj jednotliví autoři nahlíží naprosto odlišně, a je tedy problematické jednotně definovat tento pojem. Některé myšlenky ale mají zmiňovaní akademici obdobné. Z nich je možné odvodit, že je pouliční fotograf takovým fotografem, který se nenápadně prochází zejména ulicí, a navíc se snaží zachytit každodenní obyčejné situace a momenty jiným, originálním způsobem.

2.3 Souvislost pouliční fotografie s ostatními žánry

V následující podkapitole jsou nejdříve stručně vymezeny pojmy, které jsou stěžejní pro tuto část práce. Již v úvodu této práce bylo uvedeno, že je pouliční fotografie úzce spjata

³² ZERONDA-D. Nancy. Street shootings: Covert Photography and Public Privacy. *Vanderbilt Law Review* [online]. Vanderbilt University Law School, 2010, 63(4), s. 1131, [cit. 2021-03-30]. ISSN 1942-9886. Dostupné z: <https://scholarship.law.vanderbilt.edu/vlr/vol63/iss4/6/>

³³ JARDIN, V. (2018). s. 7.

³⁴ HOWARTH, S. a MCLAREN, S. (2010). s. 9.

³⁵ Tamtéž.

³⁶ Flanér je označení pro člověka, který se jen tak prochází po městě, povídá si s lidmi a sbírá zážitky. Je jím často umělec, který tímto způsobem získává inspiraci. Dostupné z: <https://methods.sagepub.com/foundations/flaneur>

³⁷ STARRETT, Marilyn. Street Photography and the Flaneuse. *Visual Communication Quarterly* [online]. Routledge, 2020, 27(3), s. 172, [cit. 2021-03-21]. ISSN 1555-1407. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/17512780802681363>

³⁸ LEWIS, G. (2015). s. 38.

s některými fotografickými žánry. Nejvýraznější souvislost má právě s žurnalistickou³⁹ a dokumentární fotografií. Právě proto, že jsou tyto oblasti úzce spojeny, je tento žánr složité samostatně vymezit.⁴⁰

Pouliční fotografie tedy úzce souvisí s žurnalistickou fotografií. Akademička Alena Lábová ji definuje jako vizuální formou sdělenou informaci, která nás aktuálně informuje o společenských a politických událostech. Jejím cílem je především informovat a přiblížit událost čtenáři. Je charakterizována aktuálností a skutečností, ve většině případů vzniká na objednávku. Žurnalistická fotografie navíc odpovídá na základní zpravodajské otázky „kdo?“, „co?“, „jak?“. Neumí ovšem odpovědět na otázku „proč?“, a událost ani nedokáže časově zařadit. Proto musí být její součástí text.⁴¹

Žurnalistická fotografie (fotožurnalistika) se dá také označit jako „*profesionální praxe, prostřednictvím které reportéři vyhledávají, dokumentují a prezentují každodenní okamžiky více divákům*“⁴².

Definovat dokumentární fotografii je problematictější. Může být totiž vnímána různě, například jako forma, žánr, tradice či hnutí. Wells ale říká, že dokumentární fotografie zobrazuje realitu a pravdu a většinou se jedná o nějaký dlouhodobější projekt.⁴³

David Bate dodává, že dokumentární fotografie „*kreativně informuje publikum o jiné části populace, jejíž život a zkušenosti pro toto publikum mohou být neznámé*“⁴⁴.

V následujících odstavcích jsou představeny různé náhledy na souvislost pouliční fotografie s výše zmíněnými žánry. Je zde řečeno, z jakého důvodu je s nimi spjata, a co ji od těchto žánrů odlišuje.

Například Clive Scott komentuje souvislost pouliční fotografie s ostatními žánry tak, že nás tento žánr postavil do svízelné situace, jelikož stojí na křižovatce mezi žurnalistickou a dokumentární fotografií.⁴⁵

Lewis na tuto problematiku nahlíží tím způsobem, že tento žánr nespadá přímo pod žurnalistickou nebo dokumentární fotografii. Pouliční fotografie je totiž podle něj

³⁹ Žurnalistickou fotografii můžeme nazvat i jako zpravodajskou fotografii, novinářskou fotografii či fotožurnalistiku (pozn. autorky).

⁴⁰ WELLS, L. (2015). s. 117.

⁴¹ LÁBOVÁ, Alena. Fotografické zpravodajství. In: OSVALDOVÁ, Barbora a LÁBOVÁ, Alena. *Zpravodajství v médiích*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2011. s. 90.

⁴² NEWTON, Julianne H. Photojournalism Ethics. In: WILKINS, Lee a CHRISTIANS Clifford G. *The Routledge Handbook of Mass Media Ethics*. 2. vyd. New York: Routledge, 2020. s. 119.

⁴³ WELLS, L. (2015). s. 79-80.

⁴⁴ BATE, David. *Photography: The Key Concepts*. 2. vyd. Oxford: Routledge, 2019. s. 116.

⁴⁵ SCOTT, Clive. *Street Photography: From Brassai to Cartier-Bresson* [online]. 1. vyd. London: Routledge, 2020, s. 15, [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9781003103905/street-photography-clive-scott>

definována individuálním uměleckým stylem jednotlivých fotografů.⁴⁶ „*U dokumentárního fotografa a fotožurnalisty se očekává, že si udrží určitou objektivitu vůči fotografovaným objektům a událostem. Naproti tomu pouliční fotograf může při tvorbě fotografií využít i umělecký přístup, ve kterém nemusí být nutně objektivní.*“⁴⁷

Blumenkratz uvádí, že má pouliční fotografie výraznější souvislost s dokumentární fotografií, a navíc také s uměním. Ten také zmiňuje, že většina pouličních fotografií se zpočátku snažila pomocí fotoaparátu především informovat a zobrazovat realitu. Postupem času se ale jejich přístup změnil. Začali se více zaměřovat na kontrast a dramatičnost. Tato změna podle něj dostala pouliční fotografii na rozhraní dokumentární fotografie, ale i umění.⁴⁸

Pouliční a dokumentární fotografie mají stejný záměr zachytit a interpretovat realitu, ale dokumentární fotografie většinou vyžaduje nějaký předem daný obsah a přesnou lokalitu, což u pouliční fotografie není nezbytné. Pouliční fotograf navíc není omezen časem a má mnohem větší svobodu v tvorbě, což si dokumentární fotograf nemůže dovolit. Poslední rozdíl spočívá v tom, že dokumentární fotograf usiluje o nějaké společenské či politické sdělení, které může pomocí fotografie předat, kdežto pro pouličního fotografa toto není primárním cílem.⁴⁹

Je velmi složité uceleně specifikovat pozici tohoto žánru ve fotografické scéně. Trendy ve fotografii se rychle mění a osobní záměry fotografů se taktéž neustále transformují. Zmiňovaní akademici staví pouliční fotografii především na rozhraní žurnalistické a dokumentární fotografie, ale hovoří také o spojitosti s uměním. Z jejich myšlenek je možné odvodit, že pouliční fotografie poskytuje rozhodně větší volnost a více prostoru pro fantazii, než je tomu u ostatních zmiňovaných žánrů. Navíc nutně neusiluje o nějaké politické a společenské sdělení a společnosti nepředává v každém snímku zprávu a informaci. Důležitější je fotografovo vlastní umělecké sebevyjádření.

⁴⁶ LEWIS, G. (2015). s. 8.

⁴⁷ LEWIS, G. (2015). s. 82.

⁴⁸ BLUMENKRATZ, David. Street Photography: A Bridge Between Documentary and Art. *Visual Communication Quarterly* [online]. Routledge, 2009, 16(2), s. 110, [cit. 2021-03-21]. ISSN 1555-1407. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15551390902803846>

⁴⁹ BELOV-BELIKOV, Andrey. Contemporary street photography. Its plave between art and documentary in the era of digital ubiquity [online]. Hamar (Norsko), 2017, s. 34, [cit. 2021-03-01]. Magisterská práce. Inland Norway University of Applied Sciences. Katedra pedagogiky a přírodních věd. Dostupné z: <https://brage.inn.no/inn-xmllui/bitstream/handle/11250/2466165/Belov-Belikov.pdf?sequence=1>

2.4 Problematika etiky a právní ochrana subjektů v pouliční fotografii

V této podkapitole je nastíněna problematika etiky v pouliční fotografii, a to zejména pohledem českého právního řádu. Učiněno tak je nejen z toho důvodu, že je toto téma následně rozebíráno v praktické části této práce, ale také proto, že jsou pouliční fotografie a etika neoddelitelným tématem, které je v současnosti hojně diskutované. Fotografové i široká veřejnost často debatují o tom, zda je tento žánr legální a jaká etická úskalí se v souvislosti s ním vyskytují.

Při definování pojmu pouliční fotografie bylo zmíněno, že tento žánr zahrnuje lidi nebo lidský odkaz v nearanžovaných situacích na veřejně přístupných místech. Pod pojem veřejně přístupná místa ovšem spadají soukromé objekty a veřejná prostranství. U soukromých objektů si pravidla pro fotografování stanovuje konkrétní majitel.⁵⁰

Z tohoto důvodu se práce v následujících odstavcích věnuje fotografování lidí na veřejném prostranství. Pojem veřejné prostranství je myšlena taková oblast, která není součástí domova nebo soukromého majetku člověka.⁵¹ Tato prostranství jsou definována jako „(...) náměstí, ulice, tržiště, chodníky, veřejná zeleň, parky a další prostory přístupné každému bez omezení, tedy sloužící obecnému užívání, a to bez ohledu na vlastnictví k tomuto prostoru“⁵².

Jardin zmiňuje, že ve většině zemí je legální fotografovat osoby na veřejném prostranství pro redakční účely či za uměleckým účelem. Od těchto lidí není v tomto případě potřebný žádný souhlas. V některých zemích jsou ale pravidla odlišná, některé státy mají přísnější zákony na ochranu soukromí než jiné.⁵³ Proto je potřeba si vždy ověřit, jak na tuto problematiku nahlíží právní řády v konkrétních zemích.

Je ovšem nutné zmínit, že na fotografovanou osobu se v některých případech vztahuje právní ochrana, a to ve dvou liniích: občanskoprávní ochrana osobnosti (paragrafy 84, 85 a 89 zákona č. 89/2012)⁵⁴ a ochrana osobních údajů dle nařízení

⁵⁰ NEČASOVÁ Pavla. Street fotografie s ohledem na focení osob. In: *Fotopravo.cz* [online]. 28. 02. 2019 [cit. 2021-03-30]. Dostupné z: <http://www.fotopravo.cz/article/street-fotografie-s-ohledem-na-foceni-osob>

⁵¹ ZERONDA, D. Nancy. Street shootings: Covert Photography and Public Privacy. *Vanderbilt Law Review* [online]. Vanderbilt University Law School, 2010, 63(4), s. 1131, [cit. 2021-03-30]. ISSN 1942-9886. Dostupné z: <https://scholarship.law.vanderbilt.edu/vlr/vol63/iss4/6/>

⁵² Zákon č. 128/2000 Sb., 34, o obcích (obecní zřízení). In: *Sbírka zákonů*. 12. 04. 2000.

⁵³ JARDIN, V. (2018). s. 7-8.

⁵⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., podoba a soukromí (občanský zákoník). In: *Sbírka zákonů*. 22. 03. 2012.

General Data Protection Regulation (dále jen *GDPR*)⁵⁵ a zákona č. 110/2019 o zpracování osobních údajů⁵⁶. Pokud ovšem není osoba na fotografii rozpoznatelná (může být identifikovatelná nejen podle obličeje, ale i podle siluety či typického tělesného rysu)⁵⁷, tak se na ni právní ochrana nevztahuje. V následujících odstavcích se z tohoto důvodu práce věnuje fotografování lidí na veřejném prostranství, kteří jsou na fotografii navíc rozpoznatelní.

V občanském zákoníku je uvedeno, že: „(...) zachytit jakýmkoliv způsobem podobu člověka tak, aby podle zobrazení bylo možné určit jeho totožnost, je možné jen s jeho svolením“⁵⁸. Dále také „(...) rozšiřovat podobu člověka je možné jen s jeho svolením“⁵⁹.

Podle Nečasové ovšem není v možnostech pouličního fotografa získat svolení od fotografovaných osob. „Zásadně je pouliční fotografie bez takového souhlasu v pořádku, neboť představuje umělecké dílo. Umělecké ztvárnění spočívá ve vědomé volbě tématu, kompozici, nastavení fotoaparátu a výběru vhodného foto vybavení. Z toho lze odvodit, že právním důvodem ospravedlňujícím absenci souhlasu vyobrazené osoby u street fotografie⁶⁰ může být tzv. umělecká licence⁶¹. Při splnění podmínek umělecké licence lze fotografii nejen zhotovit, ale také zveřejňovat (vystavovat).“⁶²

V občanském zákoníku je navíc řečeno, že: „(...) podobizna nebo zvukový či obrazový záznam se mohou bez svolení člověka také pořádit nebo použít přiměřeným způsobem též k vědeckému nebo uměleckému účelu a pro tiskové, rozhlasové, televizní nebo obdobné zpravodajství“⁶³. Z předešlých dvou odstavců vyplývá, že za uměleckým účelem je tedy možné fotografovat osoby na veřejném prostranství bez jejich souhlasu.

Nečasová dále dodává, že bez souhlasu fotografovaných osob ovšem není možné použít fotografii pro komerční, reklamní a obdobné účely. Pokud chce fotograf prodat konkrétní snímek pro komerční účely, měl by požádat o souhlas vyobrazené osoby.⁶⁴

⁵⁵ General Data Protection Regulation (GDPR) je obecné nařízení o ochraně osobních údajů. Jde o novou legislativu Evropské unie, která má za cíl zvyšovat ochranu osobních údajů občanů. Nařízení je platné od 25. 5. 2018. Dostupné z: <https://www.gdpr.cz/gdpr/>

⁵⁶ Zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů. In: *Sbírka zákonů*. 24. 04. 2019.

⁵⁷ VALOUŠEK, Martin. *Fotografie a právo*. Autorské právo s ohledem na fotografování osob. 1. vyd. Praha: Leges, 2014. s. 93.

⁵⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., 84, podoba a soukromí (občanský zákoník). In: *Sbírka zákonů*. 22. 03. 2012.

⁵⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., 85, podoba a soukromí (občanský zákoník). In: *Sbírka zákonů*. 22. 03. 2012.

⁶⁰ Pouliční fotografii můžeme nazvat i jako street fotografii (pozn. autorky).

⁶¹ Umělecká licence slouží k zajištění zvláštního veřejného zájmu na rozvoji a šíření umělecké tvorby. Dostupné z: <http://www.fotopravo.cz/article/street-fotografie-s-ohledem-na-foceni-osob>

⁶² NEČASOVÁ Pavla. Street fotografie s ohledem na focení osob. In: *Fotopravo.cz* [online]. 28. 02. 2019 [cit. 2021-03-30]. Dostupné z: <http://www.fotopravo.cz/article/street-fotografie-s-ohledem-na-foceni-osob>

⁶³ Zákon č. 89/2012 Sb., 89, podoba a soukromí (občanský zákoník). In: *Sbírka zákonů*. 22. 03. 2012.

⁶⁴ NEČASOVÁ Pavla. Street fotografie s ohledem na focení osob. In: *Fotopravo.cz* [online]. 28. 02. 2019 [cit. 2021-03-30]. Dostupné z: <http://www.fotopravo.cz/article/street-fotografie-s-ohledem-na-foceni-osob>

Je ovšem nutné zmínit také *GDPR*. Toto nařízení představuje nový rámec ochrany osobních údajů pro členské státy Evropské unie. Nečasová uvádí, že pokud je na fotografii osoba identifikovatelná (a tím pádem obsahuje tato fotografie osobní údaje), tak fotografická činnost podléhá *GDPR*. Zároveň ale podotýká, že ze stanoviska Úřadu pro ochranu osobních údajů vyplývá, že pokud tyto fotografie zveřejníme bez úmyslu odhalení citlivých údajů o zobrazených osobách, pak nepodléhají ochraně dle *GDPR*.⁶⁵ Pouliční fotografie je založena na fotografování osob na veřejně přístupném místě bez úmyslu odhalit citlivé osobní údaje, na tento žánr se tedy *GDPR* nevztahuje.

Pokud tedy konkrétní fotograf splní výše uvedené body, pak mu navíc vzniká autorské právo, jelikož tvoří autorská díla. Autorským dílem je myšleno umělecké dílo, které je výsledkem tvůrčí činnosti autora.⁶⁶

Často se také řeší otázka, zda je pouliční fotografie etická. Jardin říká, že: „*Každý máme jinou definici etiky. Jsme ovlivněni naším vzděláním, kulturou a výchovou. Vždy se ptám sama sebe. ‚Pokud bych byla tím, kdo je na fotografii, cítila bych se ponížena, kdyby ji viděl celý svět?‘ Pokud je odpověď ano, pak je rozhodnutí jednoduché.*“⁶⁷

Je tedy nezbytné, aby fotograf jednal s rozumem a před zveřejněním dané fotografie se zamyslel, zda zachycenou osobu nějakým způsobem neponižuje či výrazně nezasahuje do jejího soukromí. Příkladem mohou být líbající se pár či žena kojící své dítě na veřejném prostranství. Tyto fotografie už mohou nepřiměřeně zasahovat do soukromí zobrazených a identifikovatelných osob.⁶⁸

Z této podkapitoly vyplývá, že pouliční fotografie je na poli českého právního řádu brána jako forma umění. Zmíněný pojem umělecká licence pouličním fotografům dává možnost fotografovat osoby bez jejich souhlasu. Nesmí ale být zachyceny v trapné či ponižující situaci nebo v situaci, kdy fotografie nepřiměřeně zasahují do soukromí zobrazených osob. Při dodržení těchto zásad je pak možné fotografie bez souhlasu i zveřejňovat. Bez souhlasu vyobrazené osoby je ale není možné využít pro komerční, reklamní a obdobné účely.

⁶⁵ NEČASOVÁ Pavla. Street fotografie s ohledem na focení osob. In: *Fotopravo.cz* [online]. 28. 02. 2019 [cit. 2021-03-30]. Dostupné z: <http://www.fotopravo.cz/article/street-fotografie-s-ohledem-na-foceni-osob>

⁶⁶ Zákon č. 121/2000, Sb., 2, o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon). In: *Sbírka zákonů*. 12. 05. 2000.

⁶⁷ JARDIN, V. (2018). s. 9.

⁶⁸ NEČASOVÁ Pavla. Street fotografie s ohledem na focení osob. In: *Fotopravo.cz* [online]. 28. 02. 2019 [cit. 2021-03-30]. Dostupné z: <http://www.fotopravo.cz/article/street-fotografie-s-ohledem-na-foceni-osob>

2.5 Současná pouliční fotografie v ČR

V současném českém fotografickém prostředí je pouliční fotografie populárním žánrem, který má své příznivce v řadách amatérských i profesionálních fotografů. Oblíbeným žánrem je z několika důvodů. Tím, že nemá přísně stanovené zásady, nabízí fotografovi volnost a možnost zapojení fantazie. Fotograf nutně nepotřebuje kvalitní fotoaparát, protože se v tomto žánru klade důraz spíše na kvalitu obsahu, ne kvalitu snímku. Z tohoto důvodu láká i amatérské fotografy, kteří zatím nemají důvod k tomu, aby si pořizovali drahý fotoaparát.

K výrazné popularizaci současné pouliční fotografie v ČR přispívá fotografická skupina *Street Report*, která aktivně působí na Facebooku. Jejím zakladatelem je Jan Jirkovský. Ten ji vytvořil v roce 2017 s cílem dostat ji do povědomí široké veřejnosti a „(...) pomoci zorientovat, naučit anebo prezentovat se jak nováčkům, tak i již zkušeným fotografům“⁶⁹.

Jedná se o skupinu fotografů jak amatérských, tak profesionálních, která se zaměřuje na pouliční a reportážní fotografii. Členové si díky konstruktivní kritice pomáhají k dosažení lepších a kvalitnějších fotografií. Skupina si velmi zakládá na přátelském přístupu, někteří z členů se i osobně scházejí.⁷⁰ Je tak jakousi fúzí facebookové skupiny a klasického fotoklubu.

Jan Jirkovský je navíc správcem této skupiny. Mezi další administrátory patří také Jitka Richter, Rostislav Kubánek, Lukáš Reiskup, Jan Sysel, Petr Svoren a Stanislav Kottas.⁷¹

Online médiem⁷², které se zabývá pouliční fotografií v ČR, je deník *Aktuálně.cz*, konkrétně rubrika *Foto*, kterou spravuje fotograf Tomáš Vocolka. Prostřednictvím této rubriky spolupracuje právě se skupinou *Street Report*. Jeho hlavním cílem je zviditelnit kvalitní práci amatérských fotografů širšímu publiku. V rámci této rubriky vytváří fotografické soutěže společně se skupinou *Street Report* a Janem Jirkovským. Prezentuje tak současné pouliční

⁶⁹STREET REPORT. Kontakt. *Streetreport.cz* [online]. ©2021 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <http://streetreport.cz/kontakt.htm>

⁷⁰STREET REPORT. Skupina lidí se zájmem o pouliční a reportážní fotografii. *Streetreport.cz* [online]. ©2021 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <http://streetreport.cz/index.htm>

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Médiem se rozumí kanál, který přenáší informace (pozn. autorky).

fotografy a otevírá jim prostor pro to, aby se zviditelnili. Prostřednictvím *Aktuálně.cz* už tak ukázal pouliční tvorbu Petra Soldána⁷³, Ladislava Rombalda⁷⁴ či Michala Plecitého⁷⁵.

Současnou pouliční fotografii v ČR propagují i fotografické kluby. Dnes už je jejich popularita ovšem nižší, než tomu bylo dříve. Důvodem je především rozvoj internetu a vznik fotografických skupin na sociálních sítích. Asi nejznámějším českým a současně stále fungujícím fotoklubem je *I. ČKFA Nekázanka*. Tento klub fotografů stál u zrodu amatérské fotografie v tuzemsku. Je přímým pokračovatelem nejstaršího fotoklubu v ČR, který vznikl 19. srpna 1889.⁷⁶ Jeho aktivním členem je i Jan Jirkovský, který se v současné době snaží dostat tento klub do povědomí více lidí, a to právě prostřednictvím sociálních sítí.

⁷³ VOCELKA, Tomáš. Pouliční život, psi i lidský. Snímky Petra Soldána, vítězného fotografa ze soutěže Street Reportu. In: *Magazin.aktualne.cz* [online]. 28. 03. 2018 7:33 [cit. 2021-04-19]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/foto/petr-soldan-street-fotografie/r~fcc8dc622e8311e894960cc47ab5f122/>

⁷⁴ VOCELKA, Tomáš. Cestovat v MHD je pro mne jako chodit do galerie, říká vítěz soutěže pouličních fotografů. In: *Magazin.aktualne.cz* [online]. 26. 04. 2018 [cit. 2021-04-28]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/foto/ladislav-rombald-vitez-fotosuteze-na-street-reportu/r~c489f93446f811e8bacfac1f6b220ee8/>

⁷⁵ VOCELKA, Tomáš. Mám rád humor a fotky, které nejsou aranžované, říká vítěz soutěže Street Reportu. In: *Magazin.aktualne.cz* [online]. 16. 06. 2019 [cit. 2021-04-28]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/foto/michal-plecity-snimky-viteze-souteze-street-reportu/r~c84783148c3611e9a049ac1f6b220ee8/>

⁷⁶ VEJVODA, Jaroslav. Historie 1. ČKFA Nekázanka. In: *Nekazanka.hyperlink.cz* [online]. 2005 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://nekazanka.hyperlink.cz/cz/texty/historie.htm>

3 METODIKA PRÁCE

3.1 Stanovení cílů a výzkumných otázek

3.1.1 Cíle

V této bakalářské práci je hlavním výzkumným cílem seznámit čtenáře s životem a osobností Jana Jirkovského v kontextu české pouliční fotografie. Nejprve je cílem zanalyzovat Jirkovského životní cestu k fotografování. Zde práce zmíní mimo jiné jeho fotografické začátky a působení ve fotoklubu *I. ČKFA Nekázanka*. Poté bude věnována pozornost jeho osobnosti a myšlení v kontextu české – zejména současné – pouliční fotografie. Bude nahlíženo na jeho pohled na tento žánr, etiku v pouliční fotografii, skupinu *Street Report* či současný stav a směřování pouliční fotografie v ČR. Toho bude docíleno primárně pomocí metody hloubkového rozhovoru.

K naplnění vytyčených výzkumných cílů byly provedeny dva hloubkové rozhovory s Janem Jirkovským, které byly následně doplněny o e-mailovou korespondenci. Doplnující výzkumnou metodou byly strukturované rozhovory se třemi fotografy, které proběhly taktéž přes e-mail. Výpovědi těchto fotografů jsou zahrnuty do této práce.

3.1.2 Výzkumné otázky

Na základě vymezených cílů práce a představeného teoretického rámce byla vytyčena hlavní výzkumná otázka, která zní: „**Jaký je význam osobnosti Jana Jirkovského v kontextu české pouliční fotografie?**“ Práce se ovšem věnuje i několika dalším podotázkám. Dílčí výzkumné otázky jsou:

- „*Jaké bylo životní období Jana Jirkovského před tím, než objevil pouliční fotografii?*“
- „*Jak ovlivnilo Jana Jirkovského působení ve fotografickém klubu I. ČKFA Nekázanka?*“
- „*Jaký byl impuls Jana Jirkovského k vytvoření vlastní fotografické skupiny Street Report?*“
- „*Jak Jan Jirkovský přistupuje k problematice etiky v současné pouliční fotografii?*“

- „*Jaký je přínos Jana Jirkovského pro českou pouliční fotografii pohledem kolegů?*“

Zodpovězením hlavní výzkumné otázky a dalších podotázek by tak měl být představen obraz Jana Jirkovského v kontextu české pouliční fotografie.

3.2 Hlubkový rozhovor

Jako hlavní výzkumná metoda byl v této práci zvolen kvalitativní hlubkový rozhovor. Pro sociology Švaříčka a Šed'ovou je rozhovor jednou z nejčastěji používaných metod v kvalitativním výzkumu. Označují ho také anglickým názvem „*in-depth interview*“.⁷⁷ Hlubkový rozhovor definují jako „*(...) nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu⁷⁸ zpravidla jedním badatelem⁷⁹ pomocí několika otevřených otázek*“⁸⁰.

Renáta Sedláková na něj nahlíží jako na volný či neformální rozhovor, který je veden zcela otevřeně. Badatel má připravené základní okruhy či témata, kterých se bude rozhovor týkat. Jednotlivé otázky pak pokládá v průběhu rozhovoru. Jejich znění vyplývá z toho, jak se badatel doptává na informace, které v průběhu rozhovoru získává od dotazovaného.⁸¹

Sedláková dále dodává, že hlubkový rozhovor má vlastní dynamiku a komplexitu. Role obou účastníků výzkumu se u této metody mohou střídát.⁸²

V případě hlubkového rozhovoru se nejedná pouze o kladení otázek a odpovědí, oba účastníci výzkumu zároveň reagují například na vzhled či osobnost toho druhého. I tyto složky totiž ovlivňují, jak bude komunikace probíhat.⁸³

„*Cílem hlubkových rozhovorů je získat data k pochopení příčin a motivů jednání dotazovaných, k objasnění vzniku postojů a jejich vysvětlení. Kvůli značné šíři jsou ale někdy považovány za obtížně analyzovatelné a náročné na zpracování.*“⁸⁴

Metoda hlubkového rozhovoru se liší od dotazování. Disponuje především menší standardizací. Tato metoda je pro dotazované mnohem otevřenější. To znamená, že dotazovaný

⁷⁷ ŠVAŘÍČEK, Roman a ŠEĐOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 2. vyd. Praha: Portál, 2014. s. 159.

⁷⁸ Označení účastník výzkumu a dotazovaný jsou v této práci brána jako synonyma (pozn. autorky).

⁷⁹ Označení badatel, účastník výzkumu a výzkumník jsou v této práci brána jako synonyma (pozn. autorky).

⁸⁰ ŠVAŘÍČEK, R. a ŠEĐOVÁ K. (2014). s. 159.

⁸¹ SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014. Žurnalistika a komunikace. s. 211-212.

⁸² SEDLÁKOVÁ, R. (2014). s. 213.

⁸³ HENNINK, Monique, HUTTER Inge a BAILEY, Ajay. *Qualitative Research Methods*. 2. vyd. Los Angeles: SAGE, 2020. s. 116.

⁸⁴ SEDLÁKOVÁ, R. (2014). s. 212.

má větší prostor pro vlastní vyjádření. Hlubkový rozhovor má navíc jednu výhodu oproti dotazování. Badatel totiž může zjistit i informace, které neočekával.⁸⁵

U hlubkového rozhovoru je důležité, aby se dotazovaný cítil příjemně a aby rozhovor odpovídal běžné komunikaci. Navíc je zásadní, aby badatel výpovědi dotazovaného nijak nehodnotil, zachoval si neutralitu a objektivní odstup od informací, které mu tento člověk předkládá. Vhodné není ani působit příliš autoritativně.⁸⁶

Často se stává, že dotazovaný při rozhovoru začne mluvit o naprosto odlišné tematice. Zde je úkolem badatele odhadnout, kdy je nutné dotazovaného vrátit k předem probírané otázce. Je zároveň důležité, aby k tomu došlo bez narušení plynulosti rozhovoru.⁸⁷

Jak již v této práci bylo zmíněno, s Janem Jirkovským byly zrealizovány dva hlubkové rozhovory. První rozhovor proběhl 5. března 2020 v restauraci Potrefená Husa na pražském Smíchově. Rozhovor trval 97 minut. Jelikož byl prováděn v restauraci, tak nebylo možné vyhnout se určitému ruchu a hlasům návštěvníků podniku.

Druhé setkání proběhlo 9. listopadu 2020 v parku u Hlavního nádraží v Praze a trvalo 60 minut. Tento rozhovor byl uskutečněn z toho důvodu, že bylo nutné zodpovědět otázky, na které nezbyl v předešlém rozhovoru čas. Některé otázky byly při psaní této práce vyhodnoceny jako nedostatečně zodpovězené, a proto byly následně zodpovězeny detailněji. *„Ačkoli hlubkové rozhovory poskytují objemné datové podklady, výzkumník při analýze dat může zjistit, že mu určitý typ údajů chybí nebo že nějaké pasáži nerozumí nebo si není jist, zda jí rozumí správně.“*⁸⁸

Oba rozhovory s Janem Jirkovským jsou přiloženy na CD. Při přepisování rozhovorů bylo dbáno na autentičnost výpovědí, a proto tyto výpovědi nebyly výrazně stylisticky upravovány.

3.3 Strukturovaný rozhovor

Jako další metoda pro získání dat v této bakalářské práci byl zvolen strukturovaný rozhovor. Tato metoda posloužila k zaznamenání výpovědí od dotazovaných, kteří odpovídali na otázky v souvislosti s Janem Jirkovským a pouliční fotografií.

Sedláková uvádí, že strukturovaný rozhovor má předem stanovený průběh a přesně znějící otázky.⁸⁹

⁸⁵ TRAMPOTA, Tomáš a VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. s. 84-85.

⁸⁶ SEDLÁKOVÁ, R. (2014). s. 214.

⁸⁷ SEDLÁKOVÁ, R. (2014). s. 212.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ SEDLÁKOVÁ, R. (2014). s. 209.

„Strukturovaný rozhovor stojí na pomezí mezi standardizovanou a volnou formou dotazování. Tento postup poskytuje pro analytickou práci snáze zpracovatelná data, neboť výsledná podoba všech realizovaných rozhovorů, a tedy i získaných dat, má podobnou strukturu, a je tudíž přístupnější pro zpracování.“⁹⁰

Podle Hendla je pro tento typ rozhovoru charakteristických několik formulovaných otázek, na které odpovídají dotazování. Tento typ rozhovoru by měl badatel zvolit, když není možné ho opakovat, nebo pokud má na dotazovaného málo času.⁹¹

Nevýhodou strukturovaného rozhovoru je, že badatel získá pouze omezené množství dat. A to z toho důvodu, že takový rozhovor nedává mnoho prostoru ani jednomu z účastníků výzkumu, aby v něm uplatnili vlastní témata.⁹²

Při tvorbě otázek ke strukturovaným rozhovorům s kolegy Jana Jirkovského bylo vycházeno z předem stanovených cílů této práce. Každému z dotazovaných byly položeny individualizované otázky, které se týkaly hlavního tématu celé práce, a tedy Jana Jirkovského a pouliční fotografie. Výpovědi všech účastníků výzkumu jsou umístěny do příloh na konci této práce.

3.3.1 Medailonky respondentů

Tato podkapitola představí jednotlivé účastníky výzkumu, kteří zodpovídali individualizované otázky, jež se zaměřovaly na Jana Jirkovského a pouliční fotografii.

Tomáš Vocelka je fotograf, novinář a editor rubriky *Foto* v online deníku *Aktuálně.cz*. Narodil se v roce 1965 v Krnově. V médiích začal pracovat v roce 1990. Od roku 2000 byl hlavním editorem deníku *Mladá fronta DNES*. Následně přešel do *Aktuálně.cz*, kde od roku 2016 působí jako editor, redaktor a fotograf. Je vítězem *Czech Press Photo 2018* v kategorii *Proměny Prahy / Grant Prahy* a v roce 2019 obsadil druhé místo na *Czech Press Photo* v kategorii *Reportáž*. Je dvojnásobným finalistou mezinárodní soutěže *Travel Photographer of the Year*. V roce 2021 zvítězil v soutěži *Sony World Photography Awards* v kategorii *Architektura*. Dlouhodobě spolupracuje s fotobankou *České tiskové kanceláře*.⁹³

František Dostál je fotograf a spisovatel. Narodil se v roce 1938 v Praze. Jeho nejznámějším souborem fotografií jsou *Letní lidé*, který tvořil přes 20 let ve Zlenicích na řece

⁹⁰ SEDLÁKOVÁ, R. (2014). s. 210.

⁹¹ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 4. vyd. Praha: Portál, 2016. s. 177-178.

⁹² SEDLÁKOVÁ, R. (2014). s. 210.

⁹³ E-mailová korespondence s Tomášem Vocelkou z 20. 11. 2020.

Sázavě. Následně byly jeho hlavními motivy Praha a lidé pražských ulic. Pro jeho tvorbu jsou typické humoristické fotografie. Fotografii se celý život věnoval na amatérské úrovni, pracoval jako konstruktér obráběcích strojů ve firmě Škoda Plzeň v Praze. Za celoživotní přínos amatérské fotografii obdržel v roce 2008 cenu Ministerstva kultury. Napsal přes 20 knih, je autorem několika magazínových a novinových ilustrací a za svůj život uspořádal přes 70 výstav.⁹⁴

Jitka Richter je fotografka a biologická asistentka na Zemědělské fakultě Jihočeské Univerzity v Českých Budějovicích. Fotografii se začala aktivně věnovat díky projektu České televize zvanému Odhalení, který sledoval gorily nížinné. Je jedním ze správců skupiny *Street Report* na Facebooku.⁹⁵

⁹⁴ E-mailová korespondence s Františkem Dostálem z 23. 11. 2020.

⁹⁵ E-mailová korespondence s Jitkou Richter z 19. 11. 2020.

4 JAN JIRKOVSKÝ

Tento segment představí osobnost Jana Jirkovského v kontextu české pouliční fotografie. Nejprve je zde chronologicky vyobrazena jeho životní cesta k fotografování. Jsou zde zmíněny informace o jeho rodinných poměrech, dětství, dospívání či fotografických začátcích. Následně je věnována hlavní pozornost jeho myšlení či postřehům v kontextu české – zejména současné – pouliční fotografie. Představena je zde mimo jiné i jeho facebooková skupina *Street Report*. Prostor je věnován i dalším tématům, například jeho pohledu na pouliční fotografii. Je zde zanalyzován i jeho pohled na souvislost pouliční fotografie s ostatními žánry či související otázkou etiky. Diskutována je zde i současná podoba pouliční fotografie v ČR, její směřování a dopad koronavirové pandemie na tento žánr. Tento segment je zakončen přínosem Jana Jirkovského pro pouliční fotografii pohledem kolegů. Praktická část je tvořena především výpověďmi Jana Jirkovského a ostatních dotazovaných. Některé pasáže jsou doplněny o další knižní a internetové zdroje.

4.1 Cesta k fotografování

4.1.1 Rodinné zázemí

Jeho otec se jmenoval Jan. Narodil se v roce 1944 v Praze. Celý život žil v rodinné vile v pražské městské čtvrti Lhotka. Velká část otcovy rodiny pracovala v zahradnictví. On sám v této tradici pokračoval a vystudoval Českou zahradnickou akademii Mělník. Po nějaké době změnil pracovní pozici a začal pracovat jako malíř u Okresního podniku bytového hospodářství⁹⁶. I tuto práci nakonec opustil, objevil práci živnostníka a věnoval se různým řemeslným pracím.⁹⁷

V životě měl mnoho zájmů. *„Byl velice různorodý. Vždy se pro něco zapálil a nastudoval si o tom vše. Byl včelař, pěstoval kaktusy, choval rybičky, okrasné ptactvo, hrál na kytaru a miloval rybaření. Už odmala mě bral s sebou k vodě. Toho času, co jsme spolu u čekání na životní úlovek strávili, si dodnes moc vážím.“*⁹⁸

⁹⁶ Okresní podnik bytového hospodářství (OPBH) bylo uskupení, které v socialistickém Československu spravovalo domy v socialistickém vlastnictví. Dostupné z: https://czwiki.cz/Lexikon/Okresn%C3%AD_podnik_bytov%C3%A9ho_hospod%C3%A1%C5%99stv%C3%A1

⁹⁷ E-mailová korespondence s Janem Jirkovským z 30. 3. 2021.

⁹⁸ Tamtéž.

Matka Hana se narodila v roce 1950 v pražské čtvrti Nusle, kde následně žila se svou sestrou Jarmilou. Zahradnickému oboru se chtěla věnovat i ona, a tak se vyučila zahradnicí. Jirkovský byl v útlém věku vážně nemocný, a tak musela jeho matka toto zaměstnání opustit a všechny čas věnovala jemu.⁹⁹

Janovi a Haně se v roce 1970 narodila dcera Lucie a o tři roky později, konkrétně 15. srpna 1973, přišel na svět malý Jan Jirkovský. V dětství ho s Lucií nejvíce spojovaly jejich dvě fenky malých kníračů. Jeho sestra se jim velmi věnovala. „*Starší fena byla šampion krásy a sestra ji vždy velice hrdě vodila v kruhu na různých výstavách.*“¹⁰⁰ Ze dne na den s tím ale musela přestat. „*Celá tato epizoda skončila, když k našim přišla delegace ze SVAZARMU*¹⁰¹ *a chtěla, abychom podepsali, že v případě nutnosti fenku věnujeme pro výpomoc státu.*“¹⁰² Otec na nic nečekal a okamžitě s fenkou odjel k jejich známému, jenž byl zvěrolékař. Ten pak napsal potvrzení, že je slepá a nemocná. V důsledku této události tak sestra přišla o velkou zálibu, a to chození na výstavy s jejich fenkou. Pozitivní ale bylo, že o fenku rodina nepřišla.

Tím, že byla Lucie o tři roky starší, tak měla jiné zájmy než její bratr. V pubertě se pak stavěla do role dospělé sestry, a z toho důvodu ho mnoho věcí naučila. Nikdy mezi sebou ale neměli silné pouto, které by z nich vytvořilo nerozlučné sourozence.¹⁰³

Lucie se následně vyučila cukrářkou a po škole pracovala v tomto oboru v pražské Lucerně a na Terasách Barrandov. „*Tu dobu jsem miloval. Nosila domů mé oblíbené kremrole a jako bonus jsem mohl zadarmo chodit za ní do práce, když byl v Lucerně nějaký zajímavý koncert.*“¹⁰⁴ Po nějaké době ale odešla na mateřskou dovolenou a této profesi se už nevěnuje. „*My jsme se docela odloučili a nejsme v kontaktu,*“¹⁰⁵ uzavírá toto téma.

4.1.2 Dětství ve znamení těžkých zkoušek i radostných chvil

Jirkovský na své dětství vzpomíná, kromě některých těžkých okamžiků, s úsměvem na tváři. Rodiče se k němu chovali hezky, měli spolu přátelský a bezproblémový vztah. Otce ale tolik nevidal. „*Byla taková doba, že těch peněz nebylo nikdy moc, takže táta ještě měl různý takový ty melouchy*¹⁰⁶, *takže byl dost pryč.*“¹⁰⁷

⁹⁹ E-mailová korespondence s Janem Jirkovským z 30. 3. 2021.

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ Svaz pro spolupráci s armádou (SVAZARM) byla československá branná organizace, která vznikla 4. listopadu 1951. Dostupné z: https://www.mestokyjov.cz/html/files/historie/kronika_pt1/svazek08/s8_17.html

¹⁰² E-mailová korespondence s Janem Jirkovským z 30. 3. 2021.

¹⁰³ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 9. 11. 2020, o. 3.

¹⁰⁴ E-mailová korespondence s Janem Jirkovským z 30. 3. 2021.

¹⁰⁵ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 9. 11. 2020, o. 4.

¹⁰⁶ Melouch je označení pro (pozn. autorky).

¹⁰⁷ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 9. 11. 2020, o. 1.

Rodiče pro něj byli vzorem. Chovali se slušně a okolí je mělo rádo. S Jirkovským neměli starosti, jelikož už v útlém věku pochopil, že by měl být rozumný. Jeho výchova tedy nebyla problematická, ale za vzorného syna se také nepovažoval.¹⁰⁸

Ve třech letech pak vážně onemocněl a strávil dlouhý čas v nemocnici. Jednoho dne zavolali lékaři rodičům, že ho již nemohou vyléčit a že bude nejlepší, když zemře doma. Jeho matka se s tím ale neshodla a odvezla ho do jiné nemocnice. Časem se jeho zdravotní stav zlepšil natolik, že ho z nemocnice propustili a on se tak mohl vrátit domů. Dlouhou dobu měl ovšem následky v podobě přidružených zdravotních problémů a nemohl se zařadit zpět do běžného života. Matka s ním zůstala doma a starala se o něj. „*Když jsem šel do nemocnice poprvé, tak jsem normálně běhal a po návratu jsem neuměl ani sedět.*“¹⁰⁹ Po nějaké době se ale zotavil a mohl začít chodit do školy. Matka se následně vrátila do práce.

Dětství prožil, kromě této nemilé zkušenosti, přesně podle svých představ. „*Byla to krásná doba. Přesně taková, jaká má doba dětství být. Hodně jsem chodil do přírody. Zkoumal jsem různé rostliny, zvířata, hledal na barrandovských skalách trilobity a různé zajímavé kameny.*“¹¹⁰ Jako malý chlapec zkrátka objevoval svět.

Velkou vášní pro něj bylo v mládí chytání ryb. V té době měli s rodiči chalupu kousek od města Vlašim, kterou protéká řeka Blanice. Trávil tam celé prázdniny a poznal tak pravý venkov. Často si hrál s ostatními kluky z vesnice, se kterými zažil mnoho dobrodružství. I přes to ale rád trávil čas o samotě. A to hlavně u vody, kde pozoroval přírodu. „*Často jsem viděl proletět ledňáčka, plavat kolem břehu užovku a místo svačiny jsem se u toho nacpal malinami.*“¹¹¹

4.1.3 Studium, dospívání a první pracovní zkušenost

Jirkovský zahájil svá studentská léta na základní škole na pražské Lhotce. Studium v té době ale nevěnoval mnoho času. Dával totiž přednost dobrodružství a zážitkům. Na učení mu už pak nezbýval čas. Po ukončení povinné školní docházky, což bylo v té době v osmé třídě, se musel rozhodnout, kterým směrem se vydá. V té době mu ale bylo přibližně 13 let, takže už jako mladý chlapec si musel určit, čemu se bude podstatnou část života věnovat. To pro něj nebylo jednoduché.¹¹²

¹⁰⁸ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 9. 11. 2020, o. 1.

¹⁰⁹ E-mailová korespondence s Janem Jirkovským z 25. 10. 2020.

¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 9. 11. 2020, o. 9.

A protože se nerad učil, tak šel studovat výuční obor, a to konkrétně klempíře. Když se na tento obor hlásil, tak ani nevěděl, co toto řemeslo obnáší. Se studiem ale neměl problémy. A to zřejmě z toho důvodu, že byl vždy manuálně zručný.¹¹³

Po ukončení studií šel na vojnu. Na tuto životní etapu vzpomíná velmi nerad. Když se odtamtud vrátil, tak se mu naskytla možnost pracovat jako klempíř-údržbář v dílně pražské firmy Zentiva. Místo mu bylo nabídnuto po muži, který, těsně před tím, než tam Jirkovský nastoupil, zemřel. Bylo to pro něj to nejlepší zaměstnání, které během pracovního života zažil. A to především proto, že zde měl velkou svobodu a klid.¹¹⁴

4.1.4 První seznámení s fotoaparátem

Jirkovský nefotografoval od dětství. Nebyl tím dítětem, kterému by otec v útlém věku koupil fotoaparát. Kouzlo fotografování objevil až po tom, co se rozešel s jednou dívkou, přibližně ve 26 letech.¹¹⁵ „V tu dobu jsem chodil s takovou holkou jednou a ta začala fotit. Já jsem jí koupil foťák. Dneska bych po něm třeba i toužil. Ale tak jak vztahy přicházely, odcházely, tak to skončilo a já jsem si řekl, proč bych to nezkusil já, takže tak nějak jsem začal.“¹¹⁶

Svůj první fotoaparát dostal zadarmo. Shodou okolností ho objevili u něj v práci, když tam vyklízeli sklad. Jednalo se o fotoaparát *Exakta Varex IIa*¹¹⁷ z 50. let, který byl na tu dobu relativně obyčejný. Navíc byl značně poškozený. Měl plátěnou závěrku, která byla pokrytá dírami. To se projevovalo tak, že když Jirkovský vyfotil fotografie rychle za sebou, tak byly bez vad, ale když měl mezi nimi odstup, tak se mu na snímcích tvořily fleky.¹¹⁸

Rozhodl se tedy, že ho nechá opravit, ale posléze zjistil, že je to nereálné. Nakonec si ho ale dokázal opravit sám a nějaký čas na něj fotil. Jednoho dne s ním přišel do obchodu na pražském Smíchově. Prodavač v obchodě byl velmi překvapený, že má Jirkovský právě tento fotoaparát a chtěl ho od něj odkoupit, jelikož tyto Exakty sbíral. S prodavačem se následně dohodl, že mu fotoaparát věnuje výměnou za nějaký jiný, funkční. Přišel tak k fotoaparátu značky Ricoh, který byl na tu dobu již velmi kvalitní a dobře mu sloužil.¹¹⁹

¹¹³ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 9. 11. 2020, o. 9.

¹¹⁴ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 9. 11. 2020, o. 10.

¹¹⁵ LINDNER, Petr. Když černobílá fotka nemá obsah, tak se na to koukat nedá. Rozhovor s Honzou Jirkovským o street fotografii, reportáži a dokumentu. In: *Nikonblog.cz* [online]. 21. 01. 2021 [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://nikonblog.cz/kdyz-cernobila-fotka-nema-obsah-tak-se-na-to-koukat-neda-rozhovor-s-honzou-jirkovskym-o-street-fotografii-reportazi-a-dokumentu/>

¹¹⁶ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 5. 3. 2020.

¹¹⁷ Značku Exakta proslavila německá společnost Ihagee. Začala ji vyrábět v roce 1933, následně tyto fotoaparáty používala i německá armáda ve druhé světové válce. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Exakta>

¹¹⁸ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 5. 3. 2020, o. 12.

¹¹⁹ Tamtéž.

Ze svého prvního fotoaparátu si dokonce zachoval některé fotografie. Vybavuje si hlavně snímek s kočkou. „*Když jsem byl mlad'och, tak jsem měl svůj pokojíček. My bydlíme v Praze ve vile, tak jsem měl pokojíček v podkroví. Ten je teď spíš takový skladiště a ta fotka tam dodneška visí. Takže když ji vidím, tak si na to vzpomenu, to byly začátky.*“¹²⁰

4.1.5 Členem klubu 1. ČKFA Nekázanka

Jirkovského fotografování učarovalo, ale chtěl získávat i zpětnou vazbu od jiných, zkušenějších fotografů. A proto následně vstoupil do fotoklubu 1. ČKFA Nekázanka. Právě zde se začala rodit jeho fotografická osobnost. „*To byla pro mě výhra, že jsem do něj vstoupil, protože v tu dobu nebyl žádný internet, nic takového nebylo. Takže bylo hrozně těžký porovnávat své fotky s okolím.*“¹²¹

Když se Jirkovský stal členem tohoto klubu, tak měl možnost porovnávat své fotky s ostatními fotografy, vystavoval je a účastnil se různých soutěží. Tento fotoklub měl v té době výrazný ohlas. Jirkovský je toho názoru, že kdokoliv v té době něco znamenal, tak prošel právě jím.¹²²

Velmi ho zde obohatily názory a myšlenky ostatních fotografů, kteří v té době již měli bohaté zkušenosti. „*Asi nejznámější fotograf, v současnosti ještě žijící, František Dostál, mi dal hodně a s ním jsem dodneška velkej kamarád.*“¹²³ Sám František Dostál si dobře pamatuje na okamžik, kdy se s Jirkovským seznámil. „*Za tehdejšího předsedy Emila Vejvody jsem zde spatřil mladého adepta Jana Jirkovského. Jan Jirkovský se o fotografování opravdu zajímal a díky stěhování klubu vždy přiložil ruku k dílu.*“¹²⁴

Učil se ale i od dalších fotografů, například od Miroslava Jodase. Ten se specializoval, kromě pouličních snímků z pražských ulic, také na fotografování jazzových koncertů. Ve své tvorbě využíval netradičních kompozic či pohybové neostrosti v přirozeném světle.¹²⁵ Sám Jirkovský zmínil, že mu ze všech tehdejších osobností ve fotoklubu 1. ČKFA Nekázanka předal nejvíce zkušeností. Zároveň ho měl rád lidsky, jelikož nikdy nikoho neshazoval. Byl to fotograf, který nebyl výrazně veřejně činný a vyjadřoval se jen k málo tématům a situacím.¹²⁶

Jirkovský získával zkušenosti i od Emila Vejvody, tehdejšího předsedy fotoklubu. V té době byl označován jako vernisážový fotograf, protože navštěvoval velké množství

¹²⁰ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 9. 11. 2020, o. 13.

¹²¹ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 5. 3. 2020, o. 6.

¹²² Tamtéž.

¹²³ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 9. 11. 2020, o. 14.

¹²⁴ E-mailová korespondence s Františkem Dostálem z 23. 11. 2020, o. 1.

¹²⁵ BIRGUS, Vladimír a MLČOCH, Jan. *Česká fotografie 20. století*. 1. vyd. Praha: KANT, 2010. s. 154.

¹²⁶ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 9. 11. 2020, o. 14.

vernisaží, které se v tuzemsku uskutečnily. Jirkovský ho nazval jako chodící encyklopedii, jelikož znal mnoho světových fotografů. Tento člověk mu ovšem nedal tolik fotograficky, ale spíše lidsky. Na jeho příhody velmi rád vzpomíná dodnes.¹²⁷

Jirkovský v *1. ČKFA Nekázanka* aktivně působil přibližně 12 let. Potom měl několikaletou pauzu. „*Víceméně se dá říct, že úplně ze dne na den jsem to všechno opustil. Nějak mě to přestalo naplňovat, byly jiný cíle. Já jsem byl v práci na takový pozici, kde jsem byl jako spokojenej a byl jsem vlastně v pohodě. Občas jsem si něco vyfotil, to ne, že už jsem nefotil, ale už to nebyly nějaký ambice to někde ukazovat nebo vystavit.*“¹²⁸

Poté se do klubu po osmileté pauze vrátil. Všiml si, že jsou zde stále stejní fotografové jako před několika lety. Mnoho lidí tam podle něj nepřišlo, někteří z tehdejších členů jsou navíc už zesnulí. Podle něj tento fotoklub výrazně zestárnul, jelikož v něm působí už víceméně samí senioři.¹²⁹

I to je důvodem, proč se stal znovu členem tohoto klubu. Chtěl by ho oživit, jelikož má podle něj velkou tradici a zaslouží si to. Důvodem současné nižší popularity tohoto fotoklubu je především doba internetu a sociálních sítí, takže lidé už nemají takovou touhu chodit do fotoklubů. Myslí si ale, že by mohly tyto spolky znovu získat na popularitě. Lidé prý pochopí, že je velký rozdíl v tom, ukázat si vytištěnou fotografii na papíře a na počítači.¹³⁰

Fotoklub byl od svého založení několikrát přemístěn. K současnému působení tohoto klubu se vyjádřil člen Emil Münzberg: „*Již čtvrtý rok sídlí klub v prostorách DPS Kbely, které nám byly poskytnuty MÚ Kbely. Loňský rok byl ve znamení 130. výročí založení klubu.*“¹³¹

4.2 Pauza od fotografování

Člověk v průběhu života prochází nejrůznějšími etapami, kvůli kterým mění svůj současný směr, jednání a zájmy. Tato zásadní životní etapa potkala i Jirkovského, který se na několik let od fotografování odloučil.

Přibližně před 20 lety totiž potkal dívku Soňu, se kterou se po pětiletém vztahu oženil. Dva roky po svatbě se jim narodil syn František. O tři roky později přišel na svět i syn

¹²⁷ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 9. 11. 2020, o. 14.

¹²⁸ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 5. 3. 2020, o. 7.

¹²⁹ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 9. 11. 2020, o. 18.

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ MÜNZBERG, Emil. Historie 1. ČKFA Nekázanka. In: *Nekazanka.hyperlink.cz*. [online]. 2020 [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://nekazanka.hyperlink.cz/cz/texty/historie.htm>

Vojtěch.¹³² „Narozené děti mně na nějakou dobu v podstatě naprosto vystačily a já fotografování odsunul na druhou kolej.“¹³³

Asi by tomu tak i zůstalo, kdyby mu osud do života nepřinesl výraznou změnu. Jeho tehdejší pracovní pozici zrušili a bylo mu nabídnuto místo ve výrobě, kde následně opravoval různé stroje. V té době se velmi trápil a tato práce ho vůbec nenaplňovala. Začal ale pracovat na směnný provoz a najednou si uvědomil, že má mnohem více volného času. „Byla to doba, kdy jsem hledal sám sebe a vymýšlel, co bude dál. Řešení bylo ale nečekaně jednoduché. Vytáhnul jsem svůj starý fotoaparát a šel fotit do města. Od té doby se změnilo naprosto vše. Fotografování na mě začalo působit jako zdroj odreagování. Jistý druh terapie.“¹³⁴

Po fotografické pauze tvorbu úplně změnil. Jedním z vážných důvodů je podle něj mj. to, že mentálně více vyzrál, a má tak jiný pohled nejen na fotografii a svou tvorbu, ale i život samotný. Je to podle něj přirozené. Tím, že člověk stárne, se jeho priority, hodnoty a vkus mění.¹³⁵

4.3 Jan Jirkovský pouličním fotografem

V době, kdy změnil pracovní pozici a začal mít více volného času, objevil pouliční fotografii. Jeho děti již chodily do školy, a tak si znovu vzpomněl na fotografování. Starší fotoaparát tehdy vyměnil za Nikon D7100 a pouliční fotografie ho hluboce oslovila. V té době měl mnoho koníčků, které ale opustil a naplno se začal věnovat tomuto fotografickému žánru.¹³⁶

Hned od začátku věděl, že chce fotit jiná témata než doposud. Z toho důvodu propadnul pouliční fotografii. Často se procházel po městě a fotil lidi v zajímavých situacích. Mnoho lidí v současné době tento žánr nazývá moderně, a to street foto, on má ale mnohem raději tradiční český název pouliční fotografie.¹³⁷

Když se začal tomuto žánru věnovat, tak měl velký respekt z lidí, které fotografoval. Přiznává ale, že mu určitý respekt zůstal dodneška. „Já se snažím být nenápadnej furt, tu foťku si předem připravím, a pak už jen cvaknu a na nikoho nemírím fotoaparátem příliš dlouho.“

¹³² E-mailová korespondence s Janem Jirkovským z 5. 4. 2021.

¹³³ E-mailová korespondence s Janem Jirkovským z 25. 10. 2020.

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 9. 11. 2020, o. 20.

¹³⁶ LINDNER, Petr. Když černobílá fotka nemá obsah, tak se na to koukat nedá. Rozhovor s Honzou Jirkovským o street fotografii, reportáži a dokumentu. In: *Nikonblog.cz* [online]. 21. 01. 2021 [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://nikonblog.cz/kdyz-cernobila-fotka-nema-obsah-tak-se-na-to-koukat-neda-rozhovor-s-honzou-jirkovskym-o-street-fotografii-reportazi-a-dokumentu/>

¹³⁷ E-mailová korespondence s Janem Jirkovským z 25. 10. 2020.

*V tu dobu jsem nebyl tak nadoraz k těm lidem, jako jsem teď. (...) Respekt z lidí mám, na ulici nejsem zbytečně styl provokatér.*¹³⁸

*„Pro mě úplně nemyslitelný je americký fotograf Bruce Gilden, který je známej tím, že fotí lidi z půl metru s bleskem. To je pro mě úplně nemyslitelnej styl. Já jsem spíš nenápadnej, to ne, že by to byla nějaká forma šmíráctví. Mně by ani nevadilo, kdyby to ti lidi věděli, ale oni pak ztrácí tu autenticitu.*¹³⁹

V tomto žánru se postupem času našel. Drobné úspěchy v různých soutěžích mu dávaly naději, že se ubírá správným směrem.

Pouliční fotografie má pro něj velkou výhodu v tom, že se na ulici neustále něco děje. Fotograf tedy nemusí dlouze přemýšlet nad tím, co bude fotit. Témata se nabízí sama, když se prochází ulicí.¹⁴⁰

*„Já se někdy snažím fotit lidi v interakci s něčím zajímavým. Propojuju spoustu různých stylů. Někdy hledám emoce, někdy je to člověk na zajímavém místě v kontextu něčeho. A když třeba vím, že se mi někde něco povedlo v mejch očích a jdu kolem, tak si tam kolikrát ještě počkám a zkusím to vyfotit znova, jestli z toho nevyjde něco líp.*¹⁴¹

V tom, co ho přitahuje na tomto fotografickém žánru, má jasno. Nemusí totiž dlouze plánovat, jaká témata bude fotit či kam a v kolik půjde. Když má chuť jít fotit, tak jednoduše jde, prakticky nic ho neomezuje. Neřeší například, jaké je venku světlo, protože i zdánlivě nevhodná chvíle a okolnosti dle něj mohou překvapit a přispět k zajímavé a originální fotografii.¹⁴²

Na svých pouličních snímcích usiluje především o zobrazení radosti ze života. *„Jestli něco rád fotím, tak je to radost ze života. Z toho vycházej mů fotky. Na mejch fotkách si myslím, že nejsou až tak moc nějaký kontroverzní témata nebo nějaký smutný věci. Já se spíš snažím o to radostný nebo nějaký humor. Ten humor se těžko fotí. Ale prostě spíš ukázat ty lidi v tom lepším světle, se dá říct.*¹⁴³

V pouliční fotografii se zachycují převážně lidé, případně nějaký lidský odkaz či něco, s čím si člověka spojíme. Jirkovský nejraději fotografuje děti, protože jsou dle něj ten

¹³⁸ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 9. 11. 2020, o. 24.

¹³⁹ Tamtéž.

¹⁴⁰ LINDNER, Petr. Když černobílá fotka nemá obsah, tak se na to koukat nedá. Rozhovor s Honzou Jirkovským o street fotografii, reportáži a dokumentu. In: *Nikonblog.cz* [online]. 21. 01. 2021 [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://nikonblog.cz/kdyz-cernobila-fotka-nema-obsah-tak-se-na-to-koukat-neda-rozhovor-s-honzou-jirkovskym-o-street-fotografii-reportazi-a-dokumentu/>

¹⁴¹ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 5. 3. 2020, o. 33.

¹⁴² Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 5. 3. 2020, o. 17.

¹⁴³ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 9. 11. 202, o. 37.

nejpřirozenější objekt na fotografování. Často fotografuje také starší lidi. „*Ti mají většinou už v tom svém výrazu něco, co se dá „číst“.*“¹⁴⁴

Své snímky nijak neretušuje. V postprodukcí pak fotografie pouze lokálně zesvětluje či ztmavuje a ořezává, když je to vhodné. Je si ale vědom toho, že jsou jeho fotografie výrazně kontrastní, rád pracuje se světlem, a to se odráží i na jeho tvorbě.¹⁴⁵

Je tím typem fotografa, který nerad dlouho postává na jednom místě. Rád se pohybuje a pozoruje okolí. Tím ho pouliční fotografie oslnila nejvíc, že mu dává možnost sledovat příběhy, které se každý den dějí kolem nás.¹⁴⁶

Postupně se začala jeho pozornost přesouvat i k reportážní a dokumentární fotografii.¹⁴⁷ „*Mě hodně zajímají sociální témata. Jeden čas jsem fotil celebrity a sportovce a najednou jsem zjistil, že mě to úplně neuspokojuje. Ti lidi si toho nevážíli, byl jsem jeden z mnoha a oni to vlastně nepotřebovali a nedávalo mi to jakoby nějakou velkou extra radost. Já jsem si prostě jednoho dne řekl, že nebudu plejtvat energii nad takovejma kravinama.*“¹⁴⁸

Vytvořil si i vlastní webové stránky, na kterých prezentuje svoji tvorbu. V dnešní době ale již tato forma sebeprezentace nemá velký dosah, jelikož se vše odehrává na sociálních sítích, jako jsou Facebook či Instagram. Podle něj je ale ještě stále mnoho lidí, kteří nemají sociální síť a chtějí si jeho tvorbu prohlédnout.

Mnoho jeho fotografií vzniká především díky podpoře manželky Soni. „*Moje žena mě ve fotografování velice podporuje a mnoho fotografií a souborů fotografií vzniklo jen díky její toleranci a porozumění. Fotografie zabere mnoho času, a tak nejsem poměrně často doma. Veškerý volný čas se tak na oplátku snažím věnovat rodině,*“¹⁴⁹ vysvětluje.

4.3.1 Pohled na pouliční fotografii

Podle Jirkovského má tento žánr složitou historii a výraznou souvislost s žurnalistickou i dokumentární fotografií. Název pouliční fotografie ale vnímá jako nešťastný. Mnoho lidí si tak může myslet, že tyto fotografie musí být pořízeny na ulici, což není úplně pravdivé. Jde

¹⁴⁴ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 5. 3. 2020, o. 30.

¹⁴⁵ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 5. 3. 2020, o. 11.

¹⁴⁶ EICHLER, Patrik. Fotografování je osamělá vášeň. In: *Listy.cz* [online]. 2019 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=191&clanek=011932>

¹⁴⁷ VOCELKA, Tomáš. Nemračte se! Život je zábavný, jen se umět dívat, ukazuje na fotkách Jan Jirkovský. In: *Magazin.aktualne.cz*. [online]. 29. 01. 2018 [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/foto/nemrachte-se-zivot-je-zabavny-jen-se-umet-divat-ukazuje-na-fo/r~13871f12029d1e8be860cc47ab5f122/>

¹⁴⁸ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 5. 3. 2020, o. 15.

¹⁴⁹ E-mailová korespondence s Janem Jirkovským z 5. 4. 2021.

totiž o fotografie focené na veřejně přístupných místech, není zde tedy omezení pouze na samotnou ulici.¹⁵⁰

K pouliční fotografii přistupuje dvěma různými pohledy. První z nich je umělecký. Člověk je zde vnímán spíše jako doplněk obrazu. Druhý je reportážní. Zde je důležitější člověk, zachycená situace je fotografována z menší vzdálenosti.¹⁵¹

Pravá pouliční fotografie je pro něj taková fotografie, která zachycuje lidi v dané době. „Pro mě je to především kronika doby. (...) Pro mě je důležité zaznamenat tu dobu a myslím si, že ty fotky začnou časem nabírat na hodnotě.“¹⁵² Vysvětluje to na příkladu plyšových pand, které se často objevovaly na Staroměstském náměstí v Praze. Jemu samotnému se tento trend nelíbil, ale vnímá to jako jakousi etapu života. Za deset let se totiž na tyto fotografie podíváme znovu a uvědomíme si, že tu vlastně před několika lety byl takový trend, který ale postupně vymizel.¹⁵³

Podle něj je velmi důležité, aby měla pouliční fotografie rozhodující okamžik, jehož tvůrcem je průkopník pouliční fotografie Henri Cartier-Bresson. Je nezbytné naučit se odhadnout a zachytit jedinečný okamžik, který se už nikdy nebude opakovat.¹⁵⁴

Pouliční fotografii navíc vnímá jako takovou fotografii, jíž se věnuje člověk, který na ulici nějakým způsobem patří. Takový fotograf by měl umět s lidmi neverbálně komunikovat. Je navíc toho názoru, že by do dění v ulici neměl nijak zasahovat, měl by se chovat jako pozorovatel. „Fotograf by neměl rušit tu ulici.“¹⁵⁵

Podle Františka Dostála by měl pouliční fotograf „vědět mnohé o problémech a životě obyčejných lidí. Tyto zdánlivě obyčejné okamžiky jejich každodenního života by měl dokázat povýšit na oslavu lidského života. Je to náročná činnost zvláště dnes, kdy se společnost za címsi žene. A sama nevím kam a proč“¹⁵⁶.

¹⁵⁰ JIRKOVSKÝ, Jan. Můj pohled na pouliční fotografii. In: *Jifoto.cz*. [online]. 10. 02. 2020 [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://www.jifoto.cz/1/jednoduchy-clanek/>

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 9. 11. 2020, o. 25.

¹⁵³ LINDNER, Petr. Když černobílá fotka nemá obsah, tak se na to koukat nedá. Rozhovor s Honzou Jirkovským o street fotografii, reportáži a dokumentu. In: *Nikonblog.cz*. [online]. 21. 01. 2021 [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://nikonblog.cz/kdyz-cernobila-fotka-nema-obsah-tak-se-na-to-koukat-neda-rozhovor-s-honzou-jirkovskym-o-street-fotografii-reportazi-a-dokumentu/>

¹⁵⁴ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 9. 11. 2020, o. 25.

¹⁵⁵ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 9. 11. 2020, o. 26.

¹⁵⁶ E-mailová korespondence s Františkem Dostálem z 23. 11. 2020, o. 4.

4.3.2 Otázka etiky v pouliční fotografii

Etika v pouliční fotografii je hojně diskutovaným tématem. Fotograf musí mít na paměti, že má na svých snímcích osoby, které o tom většinou neví. A když se pak objeví na internetu zachyceny, pro ně například v trapné situaci, může z toho vzniknout problém.

Jirkovský se v této souvislosti zmiňuje o GDPR. *„GDPR je nastaveno tak šťastně, nešťastně. Pouličním fotografům dává tu možnost fotit anonymně lidi, pakliže ta fotka je focena za uměleckým účelem, což splňuje pokaždý, se dá říct.“*¹⁵⁷

*„Já mám právo tu fotku zveřejnit, protože je na ulici, ale jestliže někdo sebe na té fotce objeví a přeje si, aby ta fotka byla stažena, tak už jenom z etického hlediska by se měl fotograf s tím člověkem domluvit a vysvětlit mu, proč to tak vyfotil, nebo co je na té fotce zajímavého a v ideálním případě tu fotku stáhnout.“*¹⁵⁸ Pokud by šlo ale o nějakou životní fotografii, tak by se snažil s tím člověkem nějakým způsobem domluvit.

Přiznává, že se mu už jedna taková nepříjemná situace přihodila. *„Stalo se mi to u otužilců. Ta situace byla blb. á, to se přiznám. Jeden z otužilců měl velký zdravotní problémy, byl hodně podchlazenej, dost dlouho ho tam oživovali.“*¹⁵⁹

Jirkovský zpočátku tuto situaci vůbec fotit nechtěl, nakonec se ale rozhodl opačně a jeden snímek vyfotografoval. *„Ta fotka byla o tom, že nebylo tomu člověku vůbec vidět do obličeje, nebylo vidět, co se vlastně děje. Mě na tom fascinovalo to, že ta nosítka neslo asi osm otužilců a přišlo mi od nich hrozně hezký, že tam takhle drže spolu.“*¹⁶⁰ Jeden člověk ale Jirkovského zaregistroval a myslel si, že tuto situaci fotí pouze za účelem senzace. Fotku tedy raději smazal. Podle něj měla svoji sílu, ale zřejmě už to bylo za hranou.

V pouliční fotografické etice se velmi často řeší otázka, zda žádat fotografované osoby o souhlas s fotografováním. Jirkovský má v tomto tématu jasno. Lidí se na takovou otázku nikdy neptá, jelikož to podle něj ztrácí na autentičnosti. Můžeme třeba vyfotit někoho a posléze se s ním dát do řeči, ale nikdy bychom to neměli dělat obráceně. Podle něj se pak lidé již netváří přirozeně a vznikne tak nahraná, neupřímná fotografie.¹⁶¹

Před lety si ale stanovil svůj vnitřní kodex, ve kterém si určit, jakým tématům se bude vyvarovat. Velkým tabu je pro něj fotografování bezdomovců a laciných objektů. Programově

¹⁵⁷ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 9. 11. 2020, o. 34.

¹⁵⁸ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 9. 11. 2020, o. 35.

¹⁵⁹ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 5. 3. 2020, o. 21.

¹⁶⁰ Tamtéž.

¹⁶¹ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 5. 3. 2020, o. 21.

se těmito tématům vyhýbá. Podle něj jde o velký nešvar především u začátečníků, kteří z těchto lidí nemají takový respekt. Zároveň ale přiznává, že si tímto projde skoro každý.¹⁶²

Z jeho pohledu je fotit opilé lidi, jak například leží na lavičce, ta úplně nejhorší možnost. Často se podle něj navíc stává, že je dotyčný člověk v nelichotivé situaci, takže by se takové fotky fotit zkrátka neměly. On sám se k tomu vyjadřuje tak, že fotí pouze takové situace, které by unesl i on sám, kdyby byl zachycen na konkrétní fotografii.¹⁶³

Jeho dalším velkým tabu je fotografování lidí v kostelech. „Znám řadu lidí, kteří to dělají, dělají to dobře, nemám proti tomu nic. I když jsem pokřtěnej, mám sice silně věřící mámu, tak já jsem nevěřící. Mně už při samotné té návštěvě kostela přijde, že tam moc nepatřím a nemám tam co dělat.“¹⁶⁴ Navíc má pocit, že věřícím jejich návštěvu kostela narušuje. Lidé se zde podle něj výrazně emočně odkrývají. Je to pro něj zkrátka velmi intimní téma, kterému se vyhýbá.

Také nefotografuje osoby při jídle. „*To jídlo není úplný tabu, ale není to můj cíl, chodit někde okolo stánku a čekat, až někomu poteče kečup po bradě.*“¹⁶⁵

4.4 Fotografické vzory

Jirkovský se inspiruje mnoha fotografy, opravdový vzor ale v žádném z nich nespátřuje. Soustředí se spíše na svoje pocity a myšlenky, které přenáší do své tvorby. Ve svých snímcích chce prodat svůj osobitý rukopis, ne přejaté typy fotografií od jiných autorů.¹⁶⁶

Inspiraci ale čerpá spíše od tuzemských fotografů. Světové fotografy nesleduje tolik, protože je podle něj v ČR mnoho vynikajících fotografů. Z tohoto důvodu má problém obsáhnout tuzemské zástupce. Přesto přiznává, že velmi obdivuje Elliotta Erwitta. „*To byl pro mě asi takovej největší král fotografie.*“¹⁶⁷ Jirkovský na jeho tvorbě nejvíce obdivuje humor, kterým jeho fotografie překypují. Kdyby s ním mohl někdy mluvit, zajímalo by ho, do jaké míry ovlivnilo fotografování jeho soukromý život. Fotografování je podle něj osamělá vášeň. Pouliční fotograf totiž tráví mnoho času odloučen od rodiny.¹⁶⁸

¹⁶² Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 5. 3. 2020, o. 18.

¹⁶³ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 5. 3. 2020, o. 19.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ Tamtéž.

¹⁶⁶ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 5. 3. 2020, o. 24.

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ EICHLER, Patrik. Fotografování je osamělá vášeň. In: *Listy.cz* [online]. 2019 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=191&clanek=011932>

Mezi jeho další oblíbené světové autory se řadí také Henri Cartier-Bresson, Robert Capa či Willy Ronis.¹⁶⁹ Tito fotografové patří k nejznámějším a nejuznávanějším fotografům 20. století.

Z českých fotografů je to pak František Dostál, který je označován za ikonu české pouliční fotografie. „*Je to trošku dané tím, že se s tím člověkem znám. Kamarádil jsem se s ním právě v té Nekázance. (...) To je pro mě král český pouliční fotografie.*“¹⁷⁰ Na jeho tvorbě obdivuje především humor, který prezentuje ve svých fotografiích. Podle něj je pokorný a lidský, což jsou vlastnosti, které by měl pouliční fotograf splňovat.¹⁷¹

Jak sám Jirkovský uvedl, na jeho tvorbě obdivuje především humorné prvky. Tento názor nezastává jen on, jelikož je František Dostál veřejností označován za největšího humoristického fotografa v Československu. Je také srovnáván s Elliottem Erwitem, který je oblíbeným autorem i Jana Jirkovského.¹⁷²

Z řad dalších českých zástupců obdivuje také Karla Ludwiga, Zdeňka Tmeje a Václava Chocholu.¹⁷³ Jednalo se o lidsky a umělecky spřízněnou trojici fotografů. Tito autoři byli výraznými osobnostmi české fotografie 20. století.¹⁷⁴

Má rád také tvorbu Karla Cudlína. Ten dříve tvořil snímky z žižkovských ulic. Věnoval se i reportážní fotografii z ciziny – například Latinské Ameriky či Afganistánu.¹⁷⁵ Jeho fotografie mu připadají velmi kultivované, a navíc má pocit, že neprahnou po přílišné senzaci. „*A mám ho rád hrozně lidsky, to je pro mě taky důležitý.*“¹⁷⁶

4.5 Skupina Street Report

Jirkovský je zakladatelem a správcem facebookové skupiny *Street Report*, jež sdružuje amatérské i profesionální pouliční fotografy.¹⁷⁷ Před tím, než došel k názoru, že si založí vlastní

¹⁶⁹ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 5. 3. 2020, o. 24.

¹⁷⁰ Tamtéž.

¹⁷¹ LINDNER, Petr. Když černobílá fotka nemá obsah, tak se na to koukat nedá. Rozhovor s Honzou Jirkovským o street fotografii, reportáži a dokumentu. In: *Nikonblog.cz* [online]. 21. 01. 2021 [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://nikonblog.cz/kdyz-cernobila-fotka-nema-obsah-tak-se-na-to-koukat-neda-rozhovor-s-honzou-jirkovskym-o-street-fotografii-reportazi-a-dokumentu/>

¹⁷² DUFEK, Antonín. Mravoličný časosběrný dokument Františka Dostála. In: DOSTÁL, František a DUFEK Antonín. *Letní lidé*. 1. vyd. Praha: Ostrov, 2010. s. 6.

¹⁷³ VOCELKA, Tomáš. Nemračte se! Život je zábavný, jen se umět dívat, ukazuje na fotkách Jan Jirkovský. In: *Magazin.aktualne.cz* [online]. 29. 01. 2018 [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/foto/nemracte-se-zivot-je-zabavny-jen-se-umet-divat-ukazuje-na-fo/r-13871f12029d1e8be860cc47ab5f122/>

¹⁷⁴ CHUCHMA, Josef. Tři muži s fotoaparáty a válec dějin. *Sanquis*. 2005, 4(41), s. 52. ISSN 1212-6535.

¹⁷⁵ BIRGUS, V. a MLČOCH, J. (2010). s. 198.

¹⁷⁶ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 5. 3. 2020, o. 25.

¹⁷⁷ STREET REPORT. Skupina lidí se zájmem o pouliční a reportážní fotografii. *Streetreport.cz* [online]. © 2021 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <http://streetreport.cz/index.htm>

fotografickou skupinu, byl členem podobných skupin. „Byl jsem členem několika takových skupin, dokonce jsem byl i v jedné takové podobné skupině správce a tam jsem měl nějaký nápady, jak těm začínajícím pomoci, ale nesešlo se to s nějakou odezvou.“¹⁷⁸

A také mu tam vadil přístup jednotlivých fotografů. Setkal se tam především s urážkami, kvůli kterým se už více v těchto skupinách angažovat nechtěl. „Když tam přijde nějaký začátečník, tak je většinou spíš zdrbnutej, než aby mu nějak poradili. Takže já jsem se tak plácal mezi těma skupinama, až jsem došel k názoru, že se tím nebudu trápit a založil jsem si svoji skupinu.“¹⁷⁹

Přiznává, že někteří lidé ze skupin, kterých byl dříve členem, na tento krok měli negativní pohled a vysmívali se mu. Postupem času ale pochopili, že má Jirkovský silnou vizi a vytvoření této skupiny tak nebylo jen pouhým neuváženým krokem. Po této zkušenosti navíc zjistil, kdo je pravým přítelem a kdo se za něj pouze vydává.¹⁸⁰

Skupinu od začátku přizpůsobuje spíše amatérským fotografům. Pro ně je podle jeho názoru důležité, aby je za danou fotografii někdo pochválil. To, že jim zkušenější fotograf řekne, že je nepovedená, prý k ničemu nevede. „Všichni nemůžou být dokonalí fotografové, ale do určité míry je to řemeslo, a to se dá někam posunout. Z podprůměrných fotek se dá udělat skvělá fotka. Nebo ne skvělá fotka, ale taková nějaká slušná. A to si myslím, že pro začátek stačí. A my to tam stavíme i na tom, že jsme hodně kamarádský a dost se stýkáme.“¹⁸¹ Přátelské a příjemné chování ve skupině je pro něj velmi důležité. Zároveň chce, aby fotografování ostatní lidi naplňovalo a aby se svou tvorbou bavili. Podle něj je skvělé, když má člověk v dnešní době nějaký zájem a chce ho dále rozvíjet.

Prostřednictvím této skupiny navíc spolupracuje s internetovým deníkem *Aktuálně.cz* a společně s ním vytváří různé fotografické soutěže pro veřejnost. Jeho spolupráce s tímto online deníkem vznikla tak, že ho oslovil fotograf Tomáš Vocelka, který je součástí redakčního týmu tohoto deníku a spravuje rubriku Foto. Nabídl mu, že mu na těchto stránkách zveřejní medailonek. V tu chvíli Jirkovského přepadla myšlenka, že by z této unikátní možnosti mohl vytěžit více.¹⁸²

Sám Tomáš Vocelka vzpomíná na to, čím ho Jan Jirkovský zaujal. „S Janem Jirkovským jsem se poznal prostřednictvím facebookové skupiny *Street Report*, kterou vede. Zaujaly mě jak jeho fotografie, tak způsob, kterým skupinu spravuje. Velmi profesionálně, bez vypjatých emocí

¹⁷⁸ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 5. 3. 2020, o. 37.

¹⁷⁹ Tamtéž.

¹⁸⁰ Tamtéž.

¹⁸¹ Tamtéž.

¹⁸² Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 5. 3. 2020, o. 38.

se snaží vytvářet prostředí, ve kterém se mohou potkávat jak velmi zkušené fotografy, tak i začátečníci a středně pokročilí. Navíc se členové skupiny mají možnost čas od času osobně sejit, což je mezi facebookovými skupinami také výjimečné.“¹⁸³

Dobře si pamatuje i den, kdy se s Jirkovským poprvé setkal osobně. Byl to den, kdy mu nabídl, aby skupina *Street Report* začala spolupracovat s jeho rubrikou *Foto na Aktuálně.cz*.¹⁸⁴ „*Jsem fotograf, který zažil jak amatérskou, tak poloprofesionální a profesionální práci a vím, jak těžké je i pro velmi dobré amatéry prosadit se do médií, aby o nich bylo slyšet. Osobně to považuji za špatné a rozhodl jsem se, že s tím budu v rámci svých možností něco dělat. I proto jsem se Street Reportem a Janem Jirkovským navázal spolupráci.*“¹⁸⁵

Společným cílem Jirkovského a Vocelky je tak ukázat kvalitní tvorbu amatérských fotografů širšímu publiku. To, že se Vocelka rozhodl pro spolupráci s pouličními fotografy, je podle něj logické. Tento žánr vnímá tak, že má stále velmi blízko k žurnalistické a dokumentární fotografii, což jsou formáty spjaté s žurnalistikou. Navíc má pocit, že média často zapomínají ukazovat veřejnosti běžný život, jde jim spíše o zobrazení extrémů. Pouliční fotografie dle něj běžný život ukazuje, což je pro něj v rámci této spolupráce přínosné.¹⁸⁶

Společně s Jirkovským zviditelňuje amatérské fotografie prostřednictvím fotografických soutěží. Tomu, kdo v konkrétní soutěži zvítězí, je na *Aktuálně.cz* zveřejněn medailonek. Podle Jirkovského je to fantastická cena. Podotýká totiž, že je na *Aktuálně.cz* vysoká mediální sledovanost. Medailonek má dosah až k 80 tisícům jedinečných uživatelů, což vnímá jako skvělou příležitost ke zviditelnění se.¹⁸⁷

Skupinu *Street Report* minulý rok zkontaktovala firma Panasonic s tím, že sledují mnoho skupin na Facebooku, které se focení věnují. Nejvíce je ale zaujala tato skupina, a to proto, že je dle jejich názoru přátelská a nekonfliktní. Skupina s Panasoncem zrealizovala letní soutěž na téma Léto a radovánky. Hlavní cenou byl fotoaparát Panasonic Lumix GX9 a Jirkovský byl organizátorem této soutěže.¹⁸⁸ S vyhlášením vítězů mu pomohli Tomáš Vocelka a Martina Houdková, kteří jsou oba vítězi soutěže Czech Press Photo.¹⁸⁹

¹⁸³ E-mailová korespondence s Tomášem Vocelkou z 20. 11. 2020, o. 1.

¹⁸⁴ Tamtéž.

¹⁸⁵ Tamtéž.

¹⁸⁶ Tamtéž.

¹⁸⁷ Tamtéž.

¹⁸⁸ VOCELKA, Tomáš. To bylo léto! 20 vítězných fotek ze soutěže fotografů sdružených ve Street Reportu. In: *Magazin.aktualne.cz* [online]. 25. 09. 2019 7:00 [cit. 2021-04-19]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/foto/leto-objektivem-fotografu-street-reportu-vysledky-souteze/r~126c1084ddec11e98776ac1f6b220ee8/>

¹⁸⁹ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 5. 3. 2020, o. 38.

4.5.1 Tipy pro začátečníky

Jirkovský prostřednictvím skupiny *Street Report* vede a vychovává především začátečnické fotografy. Když s fotografováním začínají, tak jim dává velmi jednoduchou radu. V první řadě by si měli koupit jakýkoliv fotoaparát. Podle něj je úplně jedno, o jakou značku se jedná. Na tom, zda je to Canon, Nikon, Pentax nebo Fujifilm, prý vůbec nezáleží.¹⁹⁰

On sám dává příklad, proč je vcelku jedno, o jaký jde fotoaparát. „*Fotím každé rok takovou letní sérii z dovolený, takový kraviny, snažím se o takovej vtíp, humor. A je to celý focený na dětskou akční kamerku, kterou si každé léto ukradnu od svého syna. Je to focený na foťák za 2500 korun. Tím chci říct, že vůbec nezáleží na tom, čím se to dělá.*“¹⁹¹

Nejdůležitější je umět velmi dobře ovládat svůj fotoaparát. Podle něj musí pouliční fotograf na ulici na vše velmi rychle reagovat, protože jedinečný okamžik může přijít kdykoliv. A z toho důvodu musí umět precizně ovládat i svůj fotoaparát. On sám zná na svém fotoaparátu téměř všechny funkce, což je důležité, jelikož potřebuje na všechny situace v ulici velmi rychle reagovat. Rychle reagovat může jen za předpokladu, když ví, jak reagovat.¹⁹²

Ideální je podle Jirkovského chodit na frekventovanější místa. „*Například tam, kde jsou třeba turisté a ty foťáky jsou víc běžný. Je jasný, že někdo na nějaký malý vesničce bude víc na očích. A když ten fotograf třeba zůstane na ulici dýl, a já když třeba přijdu někam na nějakou ulici a začnu rychle cvakat, tak jsem středem zájmu. Ale když tam budu třeba pět minut stát jen s tím foťákem, tak ty lidi přestanu zajímat. Takže to je taky jedna z věcí, nevrhat se na ty lidi úplně hned.*“¹⁹³

Podle něj je také důležité, aby byl začínající fotograf občas součástí nějaké konfrontace. Toho může docílit například členstvím ve fotoklubu. „*Každý nemá tu možnost být členem nějakého fotoklubu, ono jich už zdaleka není tolik.*“¹⁹⁴

Dostupnou a rovnocennou variantou je tak členství ve facebookové fotografické skupině. Myslí si, že když si začínající fotograf najde skupinu, ve které je dobrá společnost, tak to může fungovat i takto virtuálně. Vnímá to tak, že kontakt s ostatními tímto způsobem vzniká, což je podle něj velmi důležité. „*Posunuje nějaká konfrontace. Když si budu fotit sám pro sebe jenom do šuplíku a nikomu to nebudu ukazovat, s nikým se nebudu konfrontovat, tak mě to asi nikam neposune.*“¹⁹⁵

¹⁹⁰ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 5. 3. 2020, o. 58.

¹⁹¹ Tamtéž.

¹⁹² Tamtéž.

¹⁹³ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 9. 11. 2020, o. 36.

¹⁹⁴ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 9. 11. 2020, o. 19.

¹⁹⁵ Tamtéž.

4.6 Současná pouliční fotografie v ČR

Podle Jirkovského zažívá současná pouliční fotografie v ČR rozkvět. Tyto fotografie vnímá jako zvláštní. Zároveň si myslí, že mají i výrazný dosah a velké množství diváků. Čím dál více lidí totiž baví tento žánr sledovat.¹⁹⁶

Tomáš Vocelka má podobný názor, podle něj je pouliční fotografie v ČR momentálně velmi populární. Jeho pohled je ale navíc takový, že zde pro ni není stále tolik prostoru. Někteří lidé navíc mají pocit, že na ulici není možné nikoho fotografovat, a často to fotografům dávají najevo. Například fotografovat cizí děti na ulici může vést především u fotografů mužského pohlaví k potížím. Tuto situaci ale vnímá podobně jako ve všech západních zemích Evropy. Dnešní pouliční fotografii navíc srovnává s podobou tohoto žánru v 80. a 90. letech 20. století, kdy ho bylo praktikovat mnohem svobodnější a snazší.¹⁹⁷

Podle něj navíc současnou českou pouliční fotografii definuje její černobílé provedení. Zdá se mu, že poměr pouličních fotografií, kteří fotí černobíle, je v tuzemsku větší než například ve Spojených státech amerických, Velké Británii či Itálii. V důsledku toho, že je u nás kladen důraz na černobílou tvorbu, dochází ke ztrátě dříve těsného kontaktu pouliční fotografie s žurnalistickou a dokumentární fotografií, které jsou ve velké většině barevné.¹⁹⁸

František Dostál má na její současnou podobu spíše negativní pohled. „*Právě v současnosti pravdivé fotografie z ulice je pouliční fotografie nedobře poznamenána technickými možnostmi přístroje a někdy tyto snímky spíše připomínají grafické tisky. Prostě je to někdy taková výstava vzorků koberců. Autor si to někdy ani sám neuvědomuje. Vznikají i snímky, které jsme již několikrát viděli. Fotografie má nyní slabé možnosti k uplatnění v tisku.*“¹⁹⁹

Jitka Richter si v současné české pouliční fotografii váží především fotografů, kteří hájí podstatu tohoto žánru a fotí nearanžované snímky. Obecně si ale myslí, že je v ČR takových kvalitních fotografů mnoho. Tuto problematiku komparuje se světovou pouliční fotografickou tvorbou. Zde je podle jejího názoru obecně větší aranžovanost snímků.²⁰⁰

¹⁹⁶ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 5. 3. 2020, o. 59.

¹⁹⁷ E-mailová korespondence s Tomášem Vocelkou z 20. 11. 2020, o. 7.

¹⁹⁸ Tamtéž.

¹⁹⁹ E-mailová korespondence s Františkem Dostálem z 23. 11. 2020, o. 5.

²⁰⁰ E-mailová korespondence s Jitkou Richter z 19. 11. 2020, o. 8.

4.6.1 Trendy

Na téma současné trendy v pouliční fotografii je podle Jirkovského těžké komplexně odpovědět. Dle něj často dochází ke kopírování současných populárních témat, což vnímá negativně. Velmi oblíbenými motivy jsou ale například stojící člověk u stanice metra s rozmazaným metrem v pozadí a nejrůznější odrazy lidí či nějakého lidského prvku.²⁰¹

Jirkovský také dodává, že jsou i různé trendy v úpravě fotografií či v kompozici. Lidé buď fotí vyloženě kontaktně a jsou velmi blízko danému objektu. „*Anebo naopak se v poslední době fotí hodně, já tomu říkám ‚mravenci‘, že je nějaká fotka a na obzoru jde postavička, která má dva milimetry.*“²⁰²

Dle něj je velmi populární černobílá pouliční fotografie, lidem připadá umělečtější. K tomuto trendu je ale skeptický. V některých chvílích totiž určitý snímek fotografové zbytečně převádějí do černobílé barvy. Barevnou fotografii vnímají někteří z nich jako méně oblíbenou, a ne moc vhodnou pro použití na pouliční fotografie.²⁰³

Černobílé snímky ale dle něj vyžadují kvalitnější obsah. Když totiž převedeme fotku do černobílé barvy, tak se připravíme o velkou část jakési líbivosti, kterou musíme vyvážit obsahem. Černobílé provedení si ale oblíbil mnohem více, jelikož má jinak pocit, že mu barevná fotografie odvádí pozornost od toho, co je na fotografii zásadní.²⁰⁴ Z jeho slov je tedy možné odvodit, že dává jasnou přednost černobílé fotografii. On sám říká: „*Vidím černobíle.*“²⁰⁵

Dále hovoří o vinětaci²⁰⁶. Podle něj je tento způsob úpravy fotografií velkým trendem, má ale svá úskalí. „*Kuriozní je, že celý léta všechny ty firmy, co vyrábějí foťáky a objektivy, tak bojovaly s vinětací. A když už konečně začaly vyrábět objektivy, který tu vinětaci mají úplně eliminovanou, tak začala být v módě a dodává se tam uměle.*“²⁰⁷ On sám ji používá také, ale snaží se o to spíše jemnými náznaky. Podle něj je velkým problémem, že mnoho fotografů využívá vinětaci až zbytečně moc často.

Jako současný trend v kontextu pouliční fotografie označuje i fotografování na mobilní telefon. K tomu se v poslední době uchyluje čím dál více fotografů, a to jak amatérských,

²⁰¹ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 5. 3. 2020, o. 40.

²⁰² Tamtéž.

²⁰³ Tamtéž.

²⁰⁴ NÁLEPKOVÁ, Simona. Specialista tématu měsíce: okamžik zlomu. Jan Jirkovský. *FotoVideo*. Praha: Atemi, 2019, 23(5), s. 22-23. ISSN 1213-855X.

²⁰⁵ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 5. 3. 2020, o. 10.

²⁰⁶ Vinětace je vada optické soustavy objektivu, která se projevuje sníženým jasnem na okrajích snímku. Je sice označována za vadu, ale u některých snímků může být žádoucí. Lze ji přidat či eliminovat. Dostupné z: <https://czwiki.cz/Lexikon/Vin%C4%9Btace>

²⁰⁷ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 5. 3. 2020, o. 40.

tak profesionálních. V dnešní době se totiž skoro každá fotografie nahrává na sociální sítě a pomocí mobilního telefonu je to zkrátka rychlejší a jednodušší. Kvalita jednotlivých snímků už je podle něj dnes srovnatelná s profesionálními zrcadlovkami.²⁰⁸

4.6.2 Dopad celosvětové pandemie

Současná koronavirová pandemie má dopad na celou společnost. Upadá mimo jiné možnost společenského vyžití a situace v ulicích je pro pouliční fotografy naprosto odlišná a složitější oproti době, kdy se ještě svět s pandemií nepotýkal.

To, že má současná situace dopad na pouliční fotografickou tvorbu, vnímá i samotný Jirkovský. Ulice jsou, podle slov vyřčených z jeho úst, prázdnější a ztratila se z nich každodenní lehkost a radost. Fotograf navíc ztrácí anonymitu tím, že se už tak lehce neschová v davu. Podle Jirkovského má tato pandemie na pouliční fotografii velký dopad také z toho důvodu, že většina fotografů, kteří se věnují tomuto žánru, cílí na emoce a výrazy ve tvářích, které jsou ale momentálně skryty pod rouškou.²⁰⁹

Zároveň je ale podle něj na fotografování této doby, kterou definují lidé v roušce, kladen až zbytečně velký důraz. „*Výsledek posledního ročníku Czech Press Photo je pro mě veliký zklamání, protože 80 % všech fotek jsou roušky, a to pro mě není originální. Celá ta soutěž je vlastně od října do října, takže se úplně vypustilo půl roku, protože ta doba přišla až v březnu. Mně to přijde trošku škoda.*“²¹⁰

I když je toto tvrzení v rozporu s tím, co sám zmínil, a tedy že je pro něj důležité zachycovat kroniku doby, tedy situace a momenty, které se odehrávají v konkrétním období, tak ho hájí tím způsobem, že se nic nesmí přehánět. Vadí mu na tom to, že se veškerá pozornost klade na zachycení lidí v roušce a není už věnováno tolik prostoru i jiným tématům.²¹¹

František Dostál se k současné situaci také vyjadřuje. Jako příklad zmiňuje to, že se lidé na ulici raději snaží zachytit politika, jak si vykračuje bez roušky, než aby se soustředili na témata, která definují podstatu pouliční fotografie, a to zachycovat každodenní život, například lidi trávící volný čas na louce za městem.²¹²

²⁰⁸ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 5. 3. 2020, o. 44.

²⁰⁹ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 9. 11. 2020, o. 30., 31.

²¹⁰ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 9. 11. 2020, o. 32.

²¹¹ Osobní rozhovor s Janem Jirkovským z 9. 11. 2020, o. 31., 32.

²¹² E-mailová korespondence s Františkem Dostálem z 23. 11. 2020, o. 5.

4.7 Přínos Jana Jirkovského pro pouliční fotografii

Jan Jirkovský je fotograf, který usiluje o popularizaci pouliční fotografie v ČR. Jelikož bylo cílem této práce zaznamenat význam jeho osobnosti v kontextu české pouliční fotografie, byla jeho kolegům položena identická otázka, která zněla: „**Jaký má podle Vašeho názoru Jan Jirkovský přínos pro pouliční fotografii?**“ Každý z dotazovaných následně vylíčil, v čem tkví jeho přínos pro žánr, jehož popularita v ČR neustále roste.

Podle Tomáše Vocelky je výborným současným představitelem pouliční fotografie v ČR. Jeho snímky podle něj „(...) *mají svůj styl, Jirkovský často pracuje se zajímavou perspektivou, umí najít velmi nápadité záběry a nečekané souvislosti*“²¹³.

Vocelka zároveň zmiňuje i skupinu *Street Report*, kterou Jirkovský před čtyřmi lety založil. Přínos vidí v jeho práci s ostatními fotografy prostřednictvím této skupiny, která ovlivňuje začínající amatérské fotografy a tím i další směřování tohoto žánru v ČR.²¹⁴

Další přínos vidí v netypickém přístupu k zachycování fotografií, ale i v dalších aspektech, které z něj vytváří podle jeho názoru výjimečnou postavu na poli české pouliční fotografie. „*Myslím, že je to jeho svébytný mix těchto faktorů: umí nacházet velmi unikátní záběry s netypickými úhly pohledu, vtipem i nečekanými souvislostmi a dokáže vkládat do snímků náboj, který známe od klasiků humanistické fotografie.*“²¹⁵

Podle něj Jirkovský věnuje mnoho vlastního volného času popularizaci tohoto žánru. Zároveň se věnuje vedení a výchově amatérských fotografů.²¹⁶

Pozitivní je podle Vocelky to, že se mezi českými pouličními fotografy neustále vedou debaty o tomto fotografickém žánru a jeho pozici na poli fotografické scény. Právě osobnosti jako je Jan Jirkovský v těchto diskuzích dobře vysvětlují a hájí podstatu tohoto žánru.²¹⁷

I František Dostál ho vnímá jako důstojného reprezentanta tohoto žánru v ČR. Podle něj je důležité, aby si každý fotograf našel vlastní a osobitý rukopis. Což vyžaduje píli a mnoho času.²¹⁸ A to se Jirkovskému, podle slov vyřčených z jeho úst, podařilo. „*Mně místo charakteru tvorby více vyhovuje právě vlastní a osobitý rukopis. Ten nebývá často dlouho zřejmý. Píle, zaujetí a velká pracovitost Jana Jirkovského nelze přehlédnout. V dnešní době je tato snaha potřebná.*“²¹⁹

²¹³ E-mailová korespondence s Tomášem Vocelkou z 20. 11. 2020, o. 2.

²¹⁴ E-mailová korespondence s Tomášem Vocelkou z 20. 11. 2020, o. 3.

²¹⁵ E-mailová korespondence s Tomášem Vocelkou z 20. 11. 2020, o. 4.

²¹⁶ E-mailová korespondence s Tomášem Vocelkou z 20. 11. 2020, o. 7.

²¹⁷ Tamtéž.

²¹⁸ E-mailová korespondence s Františkem Dostálem z 23. 11. 2020., o. 3.

²¹⁹ Tamtéž.

Jitka Richter vidí jeho přínos v jeho osobnosti a přístupu k životu. „*Honza fotografií žije. Ono to o sobě říká hodně fotografů, ale u Honzy je to nejvíce uvěřitelné. Je nesmírně poctivý k životu, a to se odráží i v jeho tvorbě. Hodně lidí hlásá cosi o pokoře, ale u spousty je to jen póza. Honza pokorný je.*“²²⁰

Dále na něm vyzdvihuje přístup k ostatním, a to zejména začínajícím, fotografům. Je k nim upřímný. Dokáže je pochválit, ale zachovává si i kritický přístup k jejich tvorbě.²²¹ A to zvyšuje kvalitu jednotlivých snímků, a tím i prestiž samotné pouliční fotografie

Ona sama ho přirovnává k Františku Dostálovi, který je taktéž zástupcem české pouliční fotografie. „*Ta poctivost a zdánlivá obyčejnost věcí, které František Dostál fotí, to mají oba společné. Je tam cítit to srdce.*“²²²

S Dostálem ho srovnává například i Tomáš Paulus, fotograf a kurátor nezávislé výstavy Salon české fotografie z roku 2020, která se konala v Topičově salonu v Praze a kde Jirkovský své fotografie vystavoval. „*Honza je takový důstojný nástupce nebo následovník Františka Dostála. Dokáže zachytit běžný život a zároveň v jeho fotografiích vidím tu krásu a malebnost.*“²²³

²²⁰ E-mailová korespondence s Jitkou Richter z 19. 11. 2020, o. 4.

²²¹ E-mailová korespondence s Jitkou Richter z 19. 11. 2020, o. 1.

²²² E-mailová korespondence s Jitkou Richter z 19. 11. 2020, o. 3.

²²³ ČESKÁ TELEVIZE. Výstava v Topičově salonu. *Ct24.ceskatelevize.cz* [online]. 17. 12. 2019 [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1097206490-udalosti-v-kulture/219411000121217/obsah/739807-vystava-v-topicove-salonu>

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo představit život a osobnost Jana Jirkovského v kontextu české – zejména současné – pouliční fotografie. Na příkladu tohoto fotografa také mělo dojít ke zviditelnění pouliční fotografie, kterou je možné podle slov tohoto autora definovat jako „*naprostou nepředvídatelnost a kouzlo okamžiku*“. Aby bylo možné tyto cíle naplnit, tak bylo nutné zodpovědět hlavní výzkumnou otázku a podotázky.

Hlavní výzkumná otázka zněla následovně: „*Jaký je význam osobnosti Jana Jirkovského v kontextu české pouliční fotografie?*“ Jan Jirkovský je výraznou osobností české pouliční fotografie a jeho význam v kontextu tohoto fotografického žánru je signifikantní. Popularizaci pouliční fotografie věnuje mnoho času. Má originální, netradiční a netypický rukopis, přichází s novými tématy a zajímavými kompozicemi. Je zakladatelem facebookové skupiny *Street Report*, díky níž spolupracuje s online deníkem *Aktuálně.cz* a propojuje tak amatérské a pouliční fotografy a jejich vášně pro pouliční fotografii. Výraznou a uznávanou osobností na poli současné české pouliční fotografie je především díky spojení dvou faktorů – a to své vášně pro tento žánr a lidské, nekonfliktní osobnosti. Tyto dva aspekty jsou silným důvodem, proč je v české pouliční fotografii váženým fotografem. Je mimo jiné vhodné poznamenat, že se v současnosti pokouší prosadit, primárně prostřednictvím sociálních sítí, význam fotoklubu *1. ČKFA Nekázanka*, který byl v minulosti velmi populární. Je tak možné říci, že není důležitým článkem pouze pro současnou českou pouliční fotografii, ale i pro tu tehdejší.

Tato práce se snažila odpovědět i na několik dílčích podotázek. První z nich zněla: „*Jaké bylo období Jana Jirkovského před tím, než objevil pouliční fotografii?*“ Tato otázka byla zodpovězena především díky výpovědím, které byly vyřčeny z úst samotného Jana Jirkovského. Tato práce vylíčila jeho rodinné poměry, dětství, studium, dospívání i fotografické začátky. Samotné dětství prožil fotograf přesně podle svých představ. I přes to, že se v útlém věku potýkal s vážným onemocněním, se byl schopen „postavit znovu na nohy“, a to především díky své milující rodině. V dětství tedy zažil jak těžké, tak i radostné chvíle, ale tato doba pro něj byla přesně taková, jaká má doba dětství být. Poté vystudoval klempíře a začal v tomto oboru pracovat. K prvnímu fotoaparátu přišel náhodou, když u něj v práci vyklízeli sklad. Začal tak objevovat kouzlo fotografování, které ho učarovalo natolik, že vstoupil do fotoklubu *1. ČKFA Nekázanka*, kde se zrodila jeho fotografická osobnost.

Další dílčí otázka, na kterou práce odpovídala, měla následující znění: „*Jak ovlivnilo Jana Jirkovského působení ve fotografickém klubu 1. ČKFA Nekázanka?*“ Jan Jirkovský popsal jak začátky v tomto klubu, tak i působení v něm a následné několikaleté odloučení. Odpovídal

na to, jakých zde nabyt zkušeností a jak ho působení v klubu formovalo do budoucna. Ke členství v tomto klubu přistupuje velmi pozitivně. Působilo zde mnoho známých fotografů s rozsáhlými zkušenostmi, kteří ho ovlivnili svými vědomostmi, postřehy a doporučeními. Zrodila se zde jeho fotografická osobnost a získal zde vše, co začínající fotograf potřebuje, aby byl posléze schopen jít vlastní cestou.

Následující dílčí otázka zněla: „*Jaký byl impuls Jana Jirkovského k vytvoření vlastní skupiny Street Report?*“ Skupina *Street Report* je pro dnešní pouliční fotografii velkým přínosem. Jan Jirkovský byl zprvu členem jiných facebookových skupin zaměřujících se na fotografování. Vadil mu tam ale přístup jednotlivých členů, kteří se navzájem často uráželi. On se chtěl soustředit především na vedení a výchovu amatérských fotografů, kteří ale v těchto skupinách nebyli moc vítáni. Jeho vizí bylo vytvořit skupinu, která je nekonfliktní, přátelská a konstruktivní kritikou zvyšuje kvalitu snímků jednotlivých fotografů, a to především těch amatérských. Svou vizí tak proměnil ve *Street Report*, skupinu, která je unikátní v mnoha směrech, a navíc splňuje jeho podmínky. Je nekonfliktní a přátelskou základnou pro fotografy všech úrovní, kteří mají zájem především o pouliční fotografii.

Předposlední dílčí otázka zněla takto: „*Jak Jan Jirkovský přistupuje k otázce etiky v současné pouliční fotografii?*“ Jan Jirkovský má na tuto problematiku vyhraněný názor. Zachycovaných objektů se nikdy neptá, zda je může vyfotit, jelikož to pak ztrácí svou autenticitu a lidé se na fotce netváří upřímně. Má ovšem vytvořený svůj vnitřní kodex. Stanovil si, která témata fotografovat nebude. Zde zmínil především žebráky, opilce či lidi v kostelech. Pro něj jsou tato témata nepřijatelná. Není to ovšem jeho hodnotící soud. Každý fotograf má svou volbu, on za to nikoho neodsuzuje.

Poslední dílčí otázka „*Jaký je přínos Jana Jirkovského pro českou pouliční fotografii?*“ byla zodpovězena jednotlivými účastníky výzkumu. Podle nich je jeho přínos pro tento žánr neoddiskutovatelný. Tomáš Vocelka jeho přínos spatřuje především v charakteru tvorby, která je netypická. Velký přínos vidí ve výchově amatérských fotografů, a to především prostřednictvím skupiny *Street Report*. František Dostál taktéž vidí přínos v jeho tvorbě, vyzdvihuje především jeho osobitý a originální rukopis. Jitka Richter naopak zmínila především jeho osobnost a vlastnosti, a to zejména upřímnost, pokoru a poctivost k životu. Vnímá ho jako důstojného následovníka Františka Dostála. S tímto názorem se ztotožňuje i fotograf Tomáš Paulus.

Sám Jan Jirkovský je významným představitelem pouliční fotografie v ČR. Všechny jeho snímky originálně, autenticky a nehraně zachycují každodenní život a on tak skrze objektiv ukazuje, že je každodenní svět kolem nás zajímavým místem plným nehraných emocí.

Tato práce by se mohla stát základem pro další výzkumy zaměřené na pouliční fotografii. Další výzkum by se mohl věnovat vnímání pouliční fotografie veřejností pomocí metod focus groups či dotazníkového šetření. Mohl by se tím tak rozkrýt pohled veřejnosti na tento žánr a pouliční fotografové by tak dokázali lépe odhadovat některé situace a jednání lidí. Dalším možným výzkumem by mohla být komparace české a zahraniční pouliční fotografie. Tento výzkum by mohl být přínosný v tom, že by se ukázaly různé souvislosti či odlišné rysy a přístupy k tomuto žánru v určitých zemích.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

@ Označení uživatelského jména na sociální síti Instagram (@uzivatelskejmeno)

1.ČKFA Nekázanka

1. český klub fotografů amatérů Nekázanka

ČR

Česká republika

GDPR

General Data Protection Regulation

SVAZARM

Svaz pro spolupráci s armádou

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literatura

- BATE, David. *Photography: The Key Concepts*. 2. vyd. Oxford: Routledge, 2019. ISBN 978-1350107953.
- BIRGUS, Vladimír a Jan MLČOCH. *Česká fotografie 20. století*. 1. vyd. Praha: KANT, 2010. ISBN 978-80-7437-026-7.
- DOSTÁL, František a Antonín DUFEK. *Letní lidé*. 1. vyd. Praha: Ostrov, 2010. ISBN 978-80-86289-68-7.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 4. vyd. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.
- HENNINK, Monique, Inge HUTTER a Ajay BAILEY. *Qualitative Research Methods*. 2. vyd. Los Angeles: SAGE, 2020. ISBN 978-1473903906.
- HIGGINS, Jackie a Max KOZLOFF. *The World Atlas of Street Photography*. 1. vyd. New Haven: Yale University Press, 2014. ISBN 9780300207163.
- HOWARTH, Sophie a Stephen MCLAREN. *Street Photography Now*. 1. vyd. London: Thames & Hudson, 2010. ISBN 9780500543931.
- JARDIN, Valérie. *Street Photography: Creative Vision Behind the Lens*. 1. vyd. New York: Routledge, 2018. ISBN 9781138238923.
- LEWIS, Gordon. *Street Photography – The Art of Capturing the Candid Moment*. 1. vyd. Santa Barbara, CA: Rocky Nook, 2015. ISBN 9781937538378.
- OSVALDOVÁ, Barbora a Alena LÁBOVÁ. *Zpravodajství v médiích*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 9788024618999.
- SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3568-9.
- ŠVAŘÍČEK, Roman, Klára ŠEĐOVÁ a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 2. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.
- TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-683-4.
- VALOUŠEK, Martin, *Fotografie a právo. Autorské právo a ochrana osobnosti ve vztahu k fotografii*. 1. vyd. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-043-7.

- WELLS, Liz. *Photography: a critical introduction*. 5. vyd. New York: Routledge, 2015. ISBN 978-0415854290.
- WESTERBECK, Colin a Joel MEYEROWITZ. *Bystander: A History of Street Photography*. Upravené vyd. London: Laurence King Publishing, 2017. ISBN 978-1-78627-066-5.
- WILKINS, Lee a Clifford G. CHRISTIANS. *The Routledge Handbook of Mass Media Ethics*. 2. vyd. New York: Routledge, 2020. ISBN 9781138681330.

Elektronické zdroje

- BAIR, Nadia. The Decisive Network: Producing Henri Cartier-Bresson at Mid-Century. *History of Photography* [online]. Taylor & Francis, 2016, 40(2) s. 146-166, [cit. 2021-04-20]. ISSN 2150-7295. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03087298.2016.1146445>
- BELOV-BELIKOV, Andrey. *Contemporary street photography. Its place between art and documentary in the era of digital ubiquity* [online]. Hamar (Norsko), 2017 [cit. 2021-03-01]. Magisterská práce. Inland Norway University of Applied Sciences. Katedra pedagogiky a přírodních věd. Dostupné z: <https://brage.inn.no/inn-xmloi/bitstream/handle/11250/2466165/Belov-Belikov.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- BLUMENKRATZ, David. Street Photography: A Bridge Between Documentary and Art. *Visual Communication Quarterly* [online]. Routledge, 2009, 16(2), s. 108-116, [cit. 2021-03-21]. ISSN 1555-1407. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15551390902803846?tab=permissions&scroll=top>
- CUADOR, Claudia. From Street Photography to Face Recognition: Distinguishing Between the Right to Be Seen and the Right to Be Recognized. *Nova Law Review* [online]. Nova Southeastern University, 2017, 41(2), s. 237-263, [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://nsuworks.nova.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1998&context=nlr>
- ČESKÁ TELEVIZE. Výstava v Topičově salonu. *Ct24.ceskatelevize.cz* [online]. 17. 12. 2019 [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1097206490-udalosti-v-kulture/219411000121217/obsah/739807-vystava-v-topicove-salonu>
- EICHLER, Patrik. Fotografování je osamělá vášně. In: *Listy.cz* [online]. 2019 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=191&clanek=011932>

- GDPR. Co je GDPR? *Gdpr.cz* [online]. ©2021 [cit. 2021-04-30]. Dostupné z: <https://www.gdpr.cz/gdpr/>
- JIRKOVSKÝ, Jan. Můj pohled na pouliční fotografii. In: *Jffoto.cz* [online]. 10. 2. 2020 [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://www.jffoto.cz/l/jednoduchy-clanek/>
- JAN JIRKOVSKÝ FOTO. Ocenění. *Jffoto.cz* [online]. ©2020 [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <https://www.jffoto.cz/oceneni/>
- LINDNER, Petr. Když černobílá fotka nemá obsah, tak se na to koukat nedá. Rozhovor s Honzou Jirkovským o street fotografii, reportáži a dokumentu. In: *Nikonblog.cz* [online]. 21. 01. 2021 [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://nikonblog.cz/kdyz-cernobila-fotka-nema-obsah-tak-se-na-to-koukat-neda-rozhovor-s-honzou-jirkovskym-o-street-fotografii-reportazi-a-dokumentu/>
- MAGNUM PHOTOS. Josef Koudelka. *Magnumphotos.com* [online]. ©2021 [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: <https://www.magnumphotos.com/photographer/josef-koudelka/>
- MAGNUM PHOTOS. Overview. *Magnumphotos.com* [online]. ©2021 [cit. 2021-04-30]. Dostupné z: <https://www.magnumphotos.com/about-magnum/overview/>
- MORRIS, Daniel. Sacred space and secular concern in the photography of Tyagan Miller. *Visual Communication Quarterly* [online]. Routledge, 2006, 13(4), s. 224-239, [cit. 2021-03-21]. ISSN 1555-1407. Dostupné z: https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1207/s15551407vcq1304_3
- MUNZBERG, Emil. Historie 1. ČKFA Nekázanka. In: *Nekazanka.hyperlink.cz* [online]. 2020 [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://nekazanka.hyperlink.cz/cz/texty/historie.htm>
- NEČASOVÁ Pavla. Street fotografie s ohledem na focení osob. In: *Foto Právo* [online]. 28. 02. 2019 [cit. 2021-03-30]. Dostupné z: <http://www.fotopravo.cz/article/street-fotografie-s-ohledem-na-foceni-osob>
- REDDY-BEST, Kelly L. Miki Vargas: Queer-fashion photographer and The Handsome Revolution. *Clothing Cultures* [online]. Intellect Ltd., 2017, 4(2), s. 153-170, [cit. 2021-03-21]. ISSN 2050-0750. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/322000245_Miki_Vargas_Queer-fashion_photographer_and_The_Handsome_Revolution

- SCOTT, Clive. *Street Photography: From Brassai to Cartier-Bresson* [online]. 1. vyd. London: Routledge, 2020 [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9781003103905/street-photography-clive-scott>
- STARRETT, Marilyn. Street Photography and the Flaneuse. *Visual Communication Quarterly* [online]. Routledge, 2020, 27(3), s. 172-178, [cit. 2021-03-21]. ISSN 1555-1407. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/15551393.2020.1798145>
- STREET REPORT. Skupina lidí se zájmem o pouliční a reportážní fotografii. *Streetreport.cz* [online]. ©2021 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <http://streetreport.cz/index.htm>
- STREET REPORT. Kontakt. *Streetreport.cz* [online]. ©2021 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <http://streetreport.cz/kontakt.htm>
- ŠVELOVÁ, Irena a Anna TICHÁ. Historie fotoaparátu a fotografie. In: *Digimanie.cz* [online]. 29. 03. 2007 [cit. 2021-04-30]. Dostupné z: <https://www.digimanie.cz/historie-fotoaparatu-a-fotografie/1815-2>
- TZANELLI, Rodanthi. Flâneur. In: *Methods.sagepub.com* [online]. 2019 [cit. 2021-04-30]. Dostupné z: <https://methods.sagepub.com/foundations/flaneur>
- VEJVODA, Jaroslav. Historie 1. ČKFA Nekázanka. In: *Nekazanka.hyperlink.cz* [online]. 2005 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://nekazanka.hyperlink.cz/cz/texty/historie.htm>
- VIVIAN MAIER. About Vivian Maier. *Vivianmaier.com* [online]. ©2021 [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: <http://www.vivianmaier.com/about-vivian-maier/>
- VIVIAN MAIER. Documentary film: Finding Vivian Maier. *Vivianmaier.com* [online]. ©2021 [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: <http://www.vivianmaier.com/film-finding-vivian-maier/>
- VOCELKA, Tomáš. Cestovat v MHD je pro mne jako chodit do galerie, říká vítěz soutěže pouličních fotografů. In: *Magazin.aktualne.cz* [online]. 26. 04. 2018 [cit. 2021-04-28]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/foto/ladislav-rombald-vitez-fotosuteze-na-street-reportu/r~c489f93446f811e8bacfac1f6b220ee8/>
- VOCELKA, Tomáš. Mám rád humor a fotky, které nejsou aranžované, říká vítěz soutěže Street Reportu. In: *Magazin.aktualne.cz* [online]. 16. 06. 2019 [cit. 2021-04-

- 28]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/foto/michal-plecity-snimky-viteze-souteze-street-reportu/r~c84783148c3611e9a049ac1f6b220ee8/>
- VOCELKA, Tomáš. Nemraďte se! Život je zábavný, jen se umět dívat, ukazuje na fotkách Jan Jirkovský. In: *Magazin.aktualne.cz* [online]. 29. 01. 2018 [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/foto/nemracte-se-zivot-je-zabavny-jen-se-umet-divat-ukazuje-na-fo/r~13871f12029d11e8be860cc47ab5f122/>
 - VOCELKA, Tomáš. Pouliční život, psi i lidský. Snímky Petra Soldána, vítězného fotografa ze soutěže Street Reportu. In: *Magazin.aktualne.cz* [online]. 28. 03. 2018 7:33 [cit. 2021-04-19]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/foto/petr-soldan-street-fotografie/r~fcc8dc622e8311e894960cc47ab5f122/>
 - VOCELKA, Tomáš. To bylo léto! 20 vítězných fotek ze soutěže fotografů sdružených ve Street Reportu. In: *Magazin.aktualne.cz* [online]. 25. 09. 2019 7:00 [cit. 2021-04-19]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/foto/leto-objektivem-fotografu-street-reportu-vysledky-souteze/r~126c1084ddec11e98776ac1f6b220ee8/>
 - WIKIPEDIA. Exakta. *Cs.wikipedia.org* [online]. ©2021 [cit. 2021-04-30]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Exakta>
 - ZERONDA, D. Nancy. Street shootings: Covert Photography and Public Privacy. *Vanderbilt Law Review* [online]. Vanderbilt University Law School, 2010, 63(4), s. 1131-1159, [cit. 2021-03-30]. ISSN 1942-9886. Dostupné z: <https://scholarship.law.vanderbilt.edu/vlr/vol63/iss4/6/>

Periodika

- CHUCHMA, Josef. Tři muži s fotoaparáty a válec dějin. *Sanquis*. Praha: WALD Press, 2005, 4(41), s. 52. ISSN 1212-6535.
- NÁLEPKOVÁ, Simona. Specialista tématu měsíce: okamžik zlomu. Jan Jirkovský. *FotoVideo*. Praha: AteMi, 2019, 23(5), s. 22-23. ISSN 1213-855X.

Ostatní prameny

- Osobní rozhovory s Janem Jirkovským
- E-mailová korespondence s Janem Jirkovským z 25. 10. 2020
- E-mailová korespondence s Janem Jirkovským z 30. 3. 2021
- E-mailová korespondence s Janem Jirkovským z 5. 4. 2021
- E-mailová korespondence s Tomášem Vocelkou z 20. 11. 2020
- E-mailová korespondence s Františkem Dostálem z 23. 11. 2020

- E-mailová korespondence s Jitkou Richter z 19. 11. 2020
- Zákon č. 128/2000 Sb., 34, o obcích (obecní zřízení). In: *Sbírka zákonů*. 12. 04. 2000. ISSN 1211-1244.
- Zákon č. 121/2000, Sb., 2 o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon). In: *Sbírka zákonů*. 12. 05. 2000. ISSN 1211-1244.
- Zákon č. 89/2012 Sb., podoba a soukromí (občanský zákoník). In: *Sbírka zákonů*. 22. 03. 2012. ISSN 1211-1244.
- Zákon č. 89/2012 Sb., 84, podoba a soukromí (občanský zákoník). In: *Sbírka zákonů*. 22. 03. 2012. ISSN 1211-1244.
- Zákon č. 89/2012 Sb., 85, podoba a soukromí (občanský zákoník). In: *Sbírka zákonů*. 22. 03. 2012. ISSN 1211-1244.
- Zákon č. 89/2012 Sb., 89, podoba a soukromí (občanský zákoník). In: *Sbírka zákonů*. 22. 03. 2012. ISSN 1211-1244.
- Zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů. In: *Sbírka zákonů*. 24. 04. 2019. ISSN 1211-1244.

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č. 1: Rozhovor s Tomášem Vocelkou
- Příloha č. 2: Rozhovor s Františkem Dostálem
- Příloha č. 3: Rozhovor s Jitkou Richter
- Přílohy na CD: Transkript rozhovorů s Janem Jirkovským
- Obrazové přílohy

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA Č. 1: ROZHOVOR S TOMÁŠEM VOCELKOU

1. Jak vzpomínáte na první setkání s Janem Jirkovským? Jaký jste z něj měl dojem?

S Janem Jirkovským jsem se poznal prostřednictvím facebookové skupiny Street Report, kterou vede. Zaujaly mě jak jeho fotografie, tak způsob, kterým skupinu spravuje. Velmi profesionálně, bez vypjatých emocí se snaží vytvářet prostředí, ve kterém se mohou potkávat jak velmi zkušené fotografy, tak i začátečníci a středně pokročilí. Navíc se členové skupiny mají možnost čas od času osobně sejit, což je mezi facebookovými skupinami také výjimečné. Janu Jirkovskému a administrátorům skupiny se podařilo vytvořit něco velmi zajímavého, jakousi fúzi mezi běžnou facebookovou skupinou a klasickým fotoklubem, jak ho známe z dob ještě před sociálními sítěmi.

Osobně jsme se setkali o něco později, když jsem mu nabídl, aby Street Report spolupracoval s mou rubrikou o fotografii na Aktuálně.cz. Jsem fotograf, který zažil jak amatérskou, tak poloprofesionální a profesionální práci a vím, jak těžké je i pro velmi dobré amatéry prosadit se do médií, aby o nich bylo slyšet. Osobně to považuji za špatné a rozhodl jsem se, že s tím budu v rámci svých možností něco dělat. I proto jsem se Street Reportem a Janem Jirkovským navázal spoluprací. Cílem bylo ukázat práci dobrých amatérských fotografů širšímu publiku.

To, že jsem se rozhodl pro pouliční fotografie je vcelku logické – má stále ještě velice blízko k reportáži a dokumentu, což jsou formáty spjaté s žurnalistikou. Navíc mám pocit, že média často zapominají zachycovat běžný život a zaměřují se především na extrémní. Street fotografie běžný život ukazuje, takže i z tohoto pohledu je pro mě (a věřím, že i pro Aktuálně.cz) spolupráce se Street Reportem přínosná.

Osobní setkání s Janem Jirkovským jsou vždy velmi příjemná. Koneckonců dobrý fotograf, který fotografuje lidi, by s nimi měl umět navazovat kontakt a Jan Jirkovský to umí.

2. Oslovil jste ho s tím, jestli nechce pro internetový deník Aktuálně.cz, ve kterém působíte, poskytnout vlastní medailonek, aby se zviditelnil. Co Vás na jeho tvorbě zaujalo?

Jak už jsem zmínil, byl to mimo jiné způsob, jakým vedl skupinu Street Report. Pokud jde o jeho snímky spadající do žánru pouliční fotografie (fotografuje i reportáže a dokument), mají svůj styl, často pracuje se zajímavou perspektivou, umí najít velmi nápadité záběry

a nečekané souvislosti. Pro jeho snímky je často typická hravost a rád pracuje s vtipnými obrazovými postřehy, podobně jako jeho jeden z jeho oblíbených fotografů František Dostál.

3. Jaký má Jan Jirkovský přínos pro pouliční fotografii?

Podle mě patří k výborným současným představitelům tohoto žánru v Česku. Ohromný přínos má jeho práce s ostatními fotografy prostřednictvím Street Reportu, která ovlivňuje začínající autory. A tím do jisté míry i další směřování tohoto žánru v České republice.

4. V čem se liší od ostatních fotografů?

Myslím, že je to jeho svébytný mix těchto faktorů: umí nacházet velmi unikátní záběry s netypickými úhly pohledu, vtipem i nečekanými souvislostmi a dokáže vkládat do snímků náboj, který známe od klasiků humanistické fotografie. Z klubového pohledu je to naprosto výjimečný člověk, který věnuje ohromnou spoustu vlastního volného času popularizaci žánru pouliční fotografie, stejně tak jako vedení a výchově amatérských fotografů.

5. Čeho si na něm vážíte?

Kromě toho, co jsem už zmínil, navíc také lidského přístupu k fotografovaným i ke členům skupiny Street Report. A také toho, že je to velice skromný, férový a spolehlivý člověk, se kterým se výborně spolupracuje.

6. Vy sám se pouliční fotografii do určité míry také věnujete. Co Vás na ní přitahuje?

Lze to vyjádřit několika slovy: Život, lidé, světlo, barvy, tvary a pocity. V ulicích fotím hodně ve svém volném čase, ale myslím, že moje fotografie stojí spíš někde mezi pouliční fotografií, urban landscape a občas i abstrakcí a dalšími žánry. Necítím se být vázán kategoriemi, volná tvorba je pro mě odpočinek od novinářské práce (momentálně jde hlavně o reportáže a portréty pro větší fotografické projekty v Aktuálně.cz).

Dříve (především v osmdesátých letech, když jsem s ní začínal) mě pouliční fotografie velmi přitahovala jako svébytný dokument doby, teď je mi bližší spíš přesah snímků do výtvarnější roviny, ve které se fotografiemi snažím vyjádřit převážně subjektivní pocity a nálady. Navíc je pro mě volné fotografování na ulici skvělou možností, jak experimentovat a zkoušet nové věci, které pak mohou být použity při fotografování reportáže nebo portrétu.

7. A jak vnímáte současnou českou pouliční fotografii?

Street fotografie je v Česku hodně populární, tím se od světa nelišíme. Je pro ni stále méně prostoru a komfortu kvůli vývoji ve společnosti: Například ochranky objektů kontrolují fotografy čekající na záběr a vykazují je, přestože se pohybují ve veřejném prostoru před

budovou. Někteří lidé mají po zavedení takzvaného GDPR pocit, že už na ulici nesmíte nikoho fotit a občas to fotografům dávají najevo. Fotografovat cizí děti na ulici (nebo na hřišti či u vody), může vést zvláště u mužů k potížím, hraničícím s tím, že na ně někdo zavolá policii. To je však u nás podobné jako ve všech západních zemích. V osmdesátých a devadesátých letech byla podle mého názoru pouliční fotografie o něco snazší a svobodnější.

Mohu říct, že máme (stejně jako všude jinde na světě) skvělé pouliční fotografy, ty průměrné i ty podprůměrné. Je pro mě těžké dělat nějaký zobecňující soud o české pouliční fotografii, nejsem teoretik fotografie a nikdy jsem tento žánr vědecky nezkoumal.

Velmi pozitivní je, že se mezi českými pouličními fotografy stále vedou debaty o tom, co je cílem tohoto žánru, nakolik souvisí s dokumentem, co je v přístupu k fotografovaným lidem etické a co už ne. Právě osobnosti jako je Jan Jirkovský v těchto debatách dokážou vysvětlovat a hájit podstatu žánru.

Společným rysem pouliční fotografie v Česku i ve světě je bohužel také vyskytující se kopírování cizí práce a nekonečné bezmyšlenkovité opakování lajky prověřených instagramových záběrů, fotografických kliše a jejich variací. Naštěstí to však ještě není rozšířeno tolik jako u krajinářů nebo cestovatelských fotografů. O to více je potřeba ocenit fotografy, kteří si vyvíjejí vlastní styl a snaží se jít svou cestou, nebo práci skupin jako je Street Report Jana Jirkovského, jež se snaží fotografy na různých stupních dovedností podporovat v jejich kreativitě a v osobitém přístupu – a to v duchu tradic, které byly obvyklé pro kvalitní české fotokluby.

Zdá se mi také, že poměr pouličních fotografů pracujících černobíle je u nás (alespoň podle mých pocitů, podložené to žádnými údaji nemám) větší, než v zemích jako jsou třeba USA, Velká Británie nebo Itálie. Není to hodnotící soud, neříkám, že barevná fotografie je lepší než černobílá nebo naopak, jde jen o pocit, že se v tom lišíme od jiných zemí. Trvajícím důrazem na černobílou tvorbu ovšem podle mého mínění pouliční fotografie (nejen ta česká) ztrácí dříve těsný kontakt se soudobou fotožurnalistikou a s reportážní fotografií, která je dnes v drtivé většině barevná.

PŘÍLOHA Č. 2: ROZHOVOR S FRANTIŠKEM DOSTÁLEM

1. Jak vzpomínáte na první setkání s Janem Jirkovským? Jaký jste z něj měl dojem?

V 60. letech jsem byl členem fotoklubu na Královských Vinohradech (palác Valdek), ale to byla ještě jiná situace. Členů bylo hodně, chtěl jsem více než pouhé tlachání, a tak jsem si založil osmičlennou skupinu MĚSTO, co hned třikrát po sobě vyhrála Národní soutěž ve fotografii právě v oblasti pouliční fotografie, na což jsem kladl důraz a přišel s tématy. Tehdy ještě nebyl znám termín street photo. Po roce 1990, kdy již nebyly odborářské peníze pro fungování fotoklubu (tehdy ÚKDŽ), jsem nepravidelně docházel do Nekázanky, která se po čase rovněž všelijak stěhovala. Přál jsem si získat informace od již zemřelých členů fotoklubu.

Za tehdejšího předsedy Emila Vejvody jsem zde spatřil i mladého adepta Jana Jirkovského. Nakonec mu členové klubu nafotili i svatbu na zámečku v Libni. Jan Jirkovský se o fotografování opravdu zajímal a díky stěhování klubu vždy přiložil ruku k dílu. To je nutné ocenit. Není ve žhavé současnosti příliš mnoho lidí, kteří by přiložili ruku k dílu.

2. Sám Jirkovský řekl, že jste jedním z fotografů, kteří mu dali ve fotoklubu ČKFA1 Nekázanka největší školu. Těší Vás to?

Zajisté, že uznání práce od druhého vždy potěší, zvláště když já vedle svého zaměstnání pracoval snad dalších 24 hodin denně navíc. Na světě každý den vzniká 2,3 miliardy fotografií! Tato inflace snižuje poslání fotografie, která v sobě ukrývá sílu výpovědi o našem životě pro generace příští.

3. Jaký má Jan Jirkovský přínos pro pouliční fotografii?

Každý fotograf si musí nalézt vlastní fotografický výrazu, prostě rukopis. O tuto odlišnost se každý musí zasloužit sám, stejně jako spisovatelé. To vyžaduje čas a často dlouhý. Mnozí, i světoví autoři, se uznání v čase svého žití nedočkali.

Mně místo charakteru tvorby více vyhovuje právě vlastní a osobitý rukopis. Ten nebývá často dlouho zřejmý. Držím palce všem poctivým snaživcům. Píle, zaujetí a velká pracovitost Jana Jirkovského nelze přehlédnout. V dnešní době je tato snaha potřebná. Digitální technologie umožňují „kulometnou palbu“ při pořizování snímku. Jenže hlavní je nelitovat času a přicházet k událostech i několikrát. Proto jsem Jana Jirkovského doporučil k výstavě fotografií na 2. salonu české fotografie v Topičově salonu v Praze.

4. Jaké vlastnosti by měl splňovat pouliční fotograf?

Tzv. pouliční fotograf by měl vědět mnohé o problémech a životě obyčejných lidí. Tyto zdánlivě obyčejné okamžiky jejich každodenního života by měl dokázat povýšit na oslavu lidského života. Je to náročná činnost zvláště dnes, kdy se společnost za čímsi žene, a sama nevím kam a proč.

5. A jak vnímáte současnou českou pouliční fotografii?

Právě v současnosti pravdivé fotografie z ulice je pouliční fotografie nedobře poznamenána technickými možnostmi přístroje a někdy tyto snímky spíše připomínají grafické tisky. Prostě je to někdy taková výstava vzorků koberců. Autor si to někdy ani sám neuvědomuje. Vznikají i snímky, které jsme již několikrát viděli. Fotografie má nyní slabé možnosti k uplatnění v tisku. Existuje snaha zachytit zblízka tvář politika, třeba i bez roušky, než lidí trávící volný čas na louce za městem. A pak přišla prý svoboda, ale také nesouhlasy s fotografováním, takže někdy divák vnímá pouliční fotografii jako hříčku, kde člověk jako by někdy i překážel.

PŘÍLOHA Č. 3: ROZHOVOR S JITKOU RICHTER

1. Jak vzpomínáte na první setkání s Janem Jirkovským? Jaký jste z něj měla dojem?

Dříve, než jsem ho poznala osobně, jsem ho zaregistrovala na jedné facebookové skupině, ve které jsem již byla členem. Svými fotkami se výrazně odlišoval a od začátku byl navíc ke všem velmi kamarádský a snažil se pomoci a pochválit, což v té skupině vůbec nebylo zvykem. Ale byl i velmi férový. Někoho se zastal a řekl i to, co se mu nelíbí. Já jsem tak trochu rebel, co někdy dříve mluví, než myslí. A to nás tak trochu dostalo k sobě. A to tak, že mi Honza pomáhal s úpravou fotek.

Poprvé jsme se setkali při společném focení. Měla jsem nový fotoaparát, potřebovala jsem s leččím poradit. Honza mě protáhnul ulicemi, byl to pro mě opravdu zážitek, jak se na ulici pohybuje, nenuceně, pohotově a čeho všeho si všimne. Moc mi to nešlo, pořád jsem bojovala s nastavením, to už Honza krčil nos, ale ještě se držel. Já se pořád obhajovala, a nakonec jsem byla nazvána mistryní výmluv, proč něco nejde. Tím dnem jsem si uvědomila, že se opravdu vymlouvám a musím na sobě hodně zapracovat.

2. Sám Jirkovský řekl, že jste jeho velmi dobrou přítelkyní. Navíc zmínil, že o něm víte prakticky vše. Vzpomenete si na nějaký společný zážitek, který Vám „vykouzlí úsměv na tváři“?

Domluvili jsme se na společné focení. Chtěla jsem vypadat dobře, takže jsem se hezky oblékla. Honza už rovnou začal s výkladem, že pouliční fotograf má na ulici být skoro neviditelný. Řekl: „Víš, musíš být nevýrazná šedá myš, aby si tě nikdo nevšiml.“

3. Jaký je jeho přínos pro pouliční fotografii?

Kurátor výstavy, kterou Honza měl loni společně s Františkem Dostálem, v rozhovoru uvedl, že je Honza důstojným pokračovatelem Františka Dostála. Použila jsem tenhle názor, protože je i názorem mým. Ta poctivost a zdánlivá obyčejnost věcí, které František Dostál fotí, to mají oba společné. Je tam cítit to srdce.

4. V čem se liší od ostatních fotografů?

Honza fotografií žije. Ono to o sobě říká hodně fotografů, ale u Honzy je to nejvíce uvěřitelné. Je nesmírně poctivý k životu, a to se odráží i v jeho tvorbě. Hodně lidí hlásá cosi o pokoře, ale u spousty je to jen póza. Honza pokorný je.

5. Jak byste charakterizovala jeho tvorbu?

Myslím si, že mu nejvíce sedí sociální dokument. Přijde mi, že i on sám se v tom našel. Jak od něj vím, už jako dítě pomáhal paní na vozíku a celkově si myslím, že se v něm od dětství projevoval rys pomáhat lidem, kteří jsou jiní. Takže je to takové spojení – fotit, pomáhat, a přitom být mezi lidmi, které on má opravdu rád. Dokáže si lidi získat svým chováním. Je takový přirozený. To třeba já obdivuji hodně, nemám ten dar bezprostřednosti.

6. Čeho si na něm nejvíce vážíte?

Vážím si snad nejvíce toho, že je upřímný za každých okolností. Kolikrát jsem se taky kroutila. Pravda od něj se mi nelíbila. Já jsem si hodně věcí ve focení chtěla ulehčit, obejít, ale to mě pak klidně nazval leplem, mistryní výmluv, proč něco nejde. Potřebovala jsem ten bič.

7. Vy sama se pouliční fotografii také věnujete. Co Vás na ní přitahuje?

Jsem docela společenský člověk, ale zároveň jsem ráda i jen sama se sebou. A právě to bloumání po ulici s fotoaparátem mi vyhovuje. Všímat si, jak lidi reagují, předvídat, co udělají. Vyhledávat zajímavé situace. Sama mezi davem, to mě baví.

8. A jak vnímáte současnou českou pouliční fotografii?

Celkově si myslím, že je tu hodně dobrých a poctivých fotografů, kteří opravdu fotí autenticky, nestrojeně. Ve světových fotografiích je občas znát ta aranžovanost, ale to je samozřejmě pouze můj názor. Sama spíš tíhnu k nehraným fotkám.

Přílohy na CD

- Transkript rozhovorů s Janem Jirkovským

Obrazové přílohy

Obr. 1 (autor Jan Jirkovský): pes v náruči (zdroj: <https://www.jjfoto.cz/pejsci/>)

Obr. 2 (autor Jan Jirkovský): aktivista (zdroj: <https://www.jjfoto.cz/lidska-torza-2/>)

Obr. 3 (autor Jan Jirkovský): řidička tramvaje při dešti (zdroj: <https://www.jjfoto.cz/street-1/>)

Obr. 4 (autor: Jan Jirkovský): dítě a kapky deště (zdroj: <https://www.jjfoto.cz/street-22/>)

Obr. 5 (autor: Jan Jirkovský) otužilce ve sněhu (zdroj: <https://www.jjfoto.cz/street-1/>)

Obr. 6 (autor Jan Jirkovský) muž a zeď (zdroj: <https://www.jjfoto.cz/street-1/>)

Obr. 7 (autor Jan Jirkovský): labuť a nohy (zdroj: <https://www.jjfoto.cz/street-1/>)

Obr. 8 (autor Jan Jirkovský): dítě bez dozoru (zdroj: <https://www.jjfoto.cz/street-1/>)

Obr. 9 (autor Jan Jirkovský): muž a holubi (zdroj: <https://www.facebook.com/jirkovskyfoto>)

Obr. 10 (autor Jan Jirkovský): rozmazané vidění (zdroj: <https://www.facebook.com/jirkovskyfoto>)